

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTETTE 1933—1937.

KECSKEMÉTI VILMOS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KRT 18 SZÁM
TELEFON: 1-363-6L

ELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Gerő Ödön tanulmánya az antiszemitizmusról Spectator válasza a támadásokra

SZUKKÓT ÜNNEPÉRE

Írta: Prof. Dr. HELLER BERNÁT

Szukkót ünnepe, vidám jellegével, elűt a félelmetes évkezdő napoktól, amelyek megelőzik. De jelentőségben, tisztos távolságot tartva, megközelíti őket. Jelentősége többszörös: szemlélteti az ősi Izraelnek kapcsolatát a Szentföld termésével, tehát a természettel, emlékeztet a pusztai vándorlásra, a történelmi Gondviselésre; végső kiesendülésében pedig a tóraolvasásnak, a tórának ünnepévé magasztosul.

Szukkót a természetszeretet ünnepe

Szukkót a földművelő régi Izraelnek legtermészetesebb, legnépszerűbb ünnepe. Pészachhoz fűződik a kalászba szökkenés, Sovuausz-hoz az árpaérés okozta öröm, — de a voltaképeni földművelő ünnep, minden előzőnek betetőzője mégis csak a Szukkót, a *chag heosziif*, a betakarításnak, az aratásnak, a szüretnek ideje. Ezért *chag*, ünnep minden közelebbi meghatározás nélkül, épp a Szukkószót jelöli. Mi okozhatott becsületet a parasztnépek — s ilyen volt a bibliai Izrael — élénkebb örömet, mint az Isten áldotta aratás, a hédad kiáltástól harsogó vidám szüret? Tóránk ilyenkorra elrendeli: örülj Istened előtt, öröm, hálás öröm töltse el egészen a szívedet (Deuter. XVI. 14, 15.).

Az örömmel ezt a jellegét megtartotta a szukkót még a második

templomnak jóval súlyosabb éveiben is. A vízmerítés ünnepén — beszél a misna — a vízmerítés terét arany mécesekkel kápráztatóan kivilágították; a legjámorabbak, az érdemes eszelekedetekben legkiválóbbak fáklyával kezükben járták a táncot, énekeltek; a leviták zenéltek hárfával, lanttal, citerával, a kürtök harsogtak. Aki nem látta a vízmerítés ünnepét, nem látott az világeletemben igazi örömmünnepet (Misna Szukka V., 1—4; Talmud Szukka 51 ab). A vízmerítés szertartását ma céhszerű műszóval sympathetikus mágiának mondják: merítik s kiöntik a vizet, hogy ezáltal oda varázsolják, oda késztessek az esőt. De mai néphagyománykutatóinkat rég megelőzte R. Akiba: „önts ki vizet az ünnepkor, az esőzések időszakában, azért, hogy az eső áldásában részesülj” (Toszipta Ros hássónó I., 12 párhuzamokkal).

A néphit szorosan hozzákapcsolta az esőt a Szukkóhoz. Amint Rós hássónórol azt képzelték, hogy akkor határoz az Eg a népeknek, az embereknek életéről, sorsáról, úgy a Szukkótról azt véli a misna, hogy ilyenkor dől el, hol és mikor esik majd az eső (Misna Rós hássónó II., 1). Ebből magyarázható Szukkót első napjának haftórája: eljövendő boldogabb időben szukkótkor a népek mind elzarándokolnak Jeruzsálembe; amely nép távol marad, az nem részesül az

ott rendelt áldásban, az nem jön tekintetbe az eső elosztásánál. (Zecharja XIV., 16—19.)

Szukkót a történelmi Gondviselés emlékűnépe

Mind a három úgynevezett zarándokünnep pészach, sovuausz, szukkausz, eredetileg földművelési ünnep s a vallásos fejlődés során lett az, ami nekünk ma: történelmi főünnep. Pészach már a tóránkban lett azzá: tóránk váltig hajtogatja, hogy a pészach az Egyiptomból való kivonulásnak az emléke, a szabadságnak ünnepe. Ettől visszhangoznak imádságaink is. Ellenben a sovuausz a Szentírásban mindenütt csak az árpaérés ünnepe; Izrael történelmével a tóra kapcsolatba nem ejti. Hagyományunkban és minálunk a sovuausz gabonaérlelő jelentősége teljesen elhomályosult, nekünk a sovuausz tisztára Izrael történelme legkiemelkedőbb mozzanatának a kinýilatkoztatásnak az ünnepe.

Némiképp hasonlóan járt a szukkót. Eredetileg a termés betakarításának ideje, a földművelőnek legfőbb ünnepe. Tóránk csak egy helyütt okolja meg történelmileg: Sátrakban lakjatok hét napig; hadd tudják meg elkövetkezendő nemzedékek, hogy sátrakban lakattam Izrael fiait, mikor kivezettem őket Egyiptom országából. (Leviticus XXIII., 43.). Így lesz a

szukkót is nagyjelentőségű történelmi emlék: emlékeztet arra, hogy még a pusztai bolyongás idején is, tehát a legmostohább viszonyok közt, Isten ellátta Izráelt, gondját viselte.

De úgy látszik Izráel állami főnnállásának idején ez a történelmi szemlélet visszaszorult a földművelő nép lelkében. Legelőbb erre vall az Ezra koráról szóló tudósítás. Azt olvassuk, hogy a babyloni fogságból hazatértek megülték a szukkót, sátrakat emeltek, amit Józsuá kora óta nem eselekedtek (Nehemia VIII, 17.). Alig képzelhető el, hogy magát a szukkót ünnepét elfelejtették, több mint egy félévezreden el elhanyagolták. Nem felejtették el, Hóseá és Jechezkél is megemlékezik róla. Ez az ünnep nem vesztett ki Izraelből, amíg a földjét művelte s a természetnek, a termésnek örült. Elhomályosulni bizonyára csak a szukkót másik jellege homályosult el, a történelmi vonása: a természeti ünnep elfeledtette, hogy szukkót történelmi ünnep is. A sátor nem emlékeztetett a pusztai vándorlásra, míg Ezra és Nechemia nem szerzett érvényt a tóra követelményének. Ekkor a Szukkót megint a történelmi Gondviselés ünnepé lett s az maradt mindmáig.

Szukkót sajátos kapcsolata a tórávai

Szukkót utolsó napján üljük a tóra örömmünnepét: befejezzük az ötödik könyvet s nyomban újra kezdjük az elsőt; másrészt olvassuk Józsuá könyvének első fejezetét, ilykép kapcsolatot teremtven a tóra és a próphétai könyvek közt. Ennek a nemes hagyománynak már a tórában megtalálhatjuk a gyökerét. A tóra elrendeli: hét év multával, a semitta esztendejében, szukkót ünnepén, amikor egész Izrael megjelenik Isten színe előtt a kiválasztott szent helyen, föl kell olvasni a tórárt, egész Izrael jelenlétében; gyűjtsétek össze a népet, férfiakat, nőket, gyermekeket, a köztetek élő idegeneket is, hadd hallgassák; a belátás nélküli gyermekek is, hadd tanulják meg, hogy féljék az Istent. (Deuter. XXXI, 10—13.). Amit a tóra a hetedik esztendőre rendelt, azt a mi böles zsinagógái hagyományunk évről-évre megismétli: egész éven át olvassuk,

szukkótkor befejezzük; a záróünnep egyúttal a tóra lezárásának, a tórának örömmünnepé.

Aggadánkban a szukkót, szinte mérője, meghatározója lett a tóra iránti, az Isten iránti hűségnek. Egy híres derósóban a népek elvonulnak Isten előtt. Róma kérkedik fórumaival, thermáival; Perzsia hatalmas hídjaival, diadalmas hadjárataival. Isten rájuk bizonyítja, hogy büszke műveiket önös, hiú szándékból alkották meg, nem Isten szolgálatára. Erre a népek azt kéri, tegye őket Isten próbára, nem követik-e az Ő akaratát. Próbául Isten elrendeli, lakjanak sátorban. Fölépítik, de amikor a nap tikkasztóan odasüt, tisztelet nélkül ledöntik a sátrat.

Nem állották meg a próbát. (Abáda Zara 2, 3.)

Manapság megszoktuk, hogy a rós hassónó, a jóm kippur, a próbaköve annak, hogy ki még zsidó. Ebben az aggadában is a próbakő a szukkót. Az ünnepi csokor azt szemlélteti, hogy amit a föld terem, azt az isteni Gondviselés sarsajasztja nekünk: akár a büszke pálmát, a pompázó eszrogot, akár a nemes myrthust, akár az alázatos fűzfát. A szukkó viszont Izrael visontagságos vándorlására, történelmi multjára emlékeztet: aki a szukkóban vallásos lélekkel tartózkodik, az egynek vallja magát Izrael hagyományával. Eképp a félelmetes rós hassónó és jóm kippurhoz méltán sorakozik a szukkót, mint hitvalló ünnep.

Szimchasz Tóra

J. L. Gordon verse, angolból fordította Rózsa Ignác

*Lechájim; testvérek! Nyújtsátok kezetek!
Egészség és béke legyen ma részetek!
A Tórárt olvassuk ma ismét a végen,
Ma újból megkezdjük olvasni, mint régen.*

*Vigadjál! Légy hálás, az Úr nevét áldjad,
Aki örök törvényt s örök életet ad.
Vigaszunk, reményünk volt ez a szent Tóra,
Gálutban tévelygőt az vezérlé jóra.*

*Csókoltuk a Tórárt, míg a népek vertek
S templomink kifosztva, romokban heverték.
A dal, mit honunkban daloltunk, elnémult,
Felejtve szent nyelvünk, felejtve dicső mult...*

*A vad ellen tőlünk mindent elragadott,
De Tóránk, a kincsünk, mégis megmaradott!
Bár törzsünk vándorolt számtalan országon,
Mi csüngtünk a Tórárt, mint gyümölcs az ágon.*

*Óh, sokat szenvedtünk! S ha űzött gonosz elem,
A Tóra keblén volt pihenés, védelem.
Két ezer esztendő! Szavakban mily csekély:
Ámde a kínzottnak, mily rémes egy ily éj...*

*Hetvenhét nemzedék! Mily sötét századok!
Minden nép-csapásért a zsidó volt az ok...
Ne kérdjed, hogy történt! Ha tárnám elétek,
A Szimchasz Tórárt sem ízlene az étek...*

*Minék is kell mindezt újból elbeszélni?
Hisz máglyán oktattak zsidó módon élni.
Mindenünk elveszett, feláldoztunk mindent;
Csakhogy megmaradjon drága Tórárt, a Szent!*

*S milyen lesz a jövő? Hagynak-e majd élni?
Szabad-e egy világ-jarulást remélni?
Higgyünk! Hisz él az Úr s a Tóra, Testvérek!
Ne félj hát! Ne sírj hát, tiszta zsidó lélek!
Emeljük magasra s kiállsuk: a Tóra
A világ egyetlen hű vigasztalója!*

HARTSTEIN LAJOS

Hatalmas tartóoszlopa dőlt ki a magyar orthodoxiának, vasbetonpillére a magyar zsidóságnak: *Hartstein* Lajos, az Orth. Országos Iroda ügyvezető-elnökhelyettese, hosszú, az igazi hívő türelmével elviselt szenvedés után, életének 79. évében meghalt. Vele ismét távozott egyike azoknak, akik a régi, megeseonkítatlan, boldogabb, hatalmasan fejlődő Magyarország tanuiként éltek közöttünk.

Vannak férfiak, akiknek úgy külső megjelenéséből, mint minden cselekedetéből, testi és lelki habitusából egyaránt kiütközik első ránézésre a vezetésre hivatott ember. *Hartstein Lajos* ezek közé tartozott. Bármilyen téren kapcsolódott bele valamilyen mozgalomba, vagy munkába, azonnal az élre került, a munka oroszlánrésze neki jutott, a mozgalom irányítása reá hárult, a döntő szó az övé volt. A zemplénmezei Szomortiban született, Ungváron, a híres Mannheimer rabbinál, majd Beregszászon végezte tanulmányait, azután, amikor feleségül vette a munkási Kron leányt, itt is telepedett le és csakhamar egyik vezére lett nemcsak a Felvidék orthodoxiájának, hanem a függetlenségi és 48-as mozgalomnak Beregmegyében. Mert ez is jellemző vonása volt *Hartstein Lajos* lelki arcának: lelkes zsidó, de egyben izzó magyar volt, amiként egy személyben tudott hitében megalkuvás nélküli orthodox, de egyébként, a mindennapi élet kívánalmaival számoló, a modern haladás minden megnyilvánulása iránt érdeklődést mutató, megértő lenni.

Mint a Felvidék orthodoxiájának kimagasló alakja korán felkelti az orthodox zsidóság központi vezetőségének figyelmét és szűkebb pátriájának bizalmából, valamint abból a várakozásból folyóan, melyet a fővárosi központi vezetőség tehetségéhez és szervező erejéhez fűz, 1903-ban *Budapestre kerül az Országos Orthodox Irodához*. Tanácsosi rangban kezdi meg a magyar orthodoxia szervezését, mely körül szerzett érdemei elismeréséül már 1925-ben az Iroda *alelnökévé*, majd 1934-ben ügyvezető-elnökhelyettesévé választja.

Lebilincselő egyéniségével, nagy tudásával, européerségével és nem utolsó sorban a diplomácia legnagyobb tökélyre fejlesztett művészetével *halledatlan tekintélyt szerez magának, nemcsak hittestvérei, hanem a hatóságok előtt is*. Zsidó felekezeti kérdésekben *Hartstein Lajosnak döntő szava van*, véleménye irányítja sok tekintetben a felügyeleti hatóságok állásfoglalását is. Ha valahol egyenetlenség, elfajulással fenyegető véleménykülönbség mutatkozik az orthodox községekben, ő a békéltető, a kiegyenlítő, a döntőbíró, akinek tudása és autoritása pontot tesz a vita után. Ilyen körülmények között természetes, hogy mindig és minden alkalommal ott van azoknak sorában, akik a magyar orthodoxiát kifelé és felfelé képviselik és ebben a minőségében *tagja annak a küldöttségnek is, mely I. Ferenc József király elé járul, hogy megköszönje az orthodox statutumok megszentítését*.

Azt a hatalmas tekintélyt, melyet az orthodoxia körében élvez, *a hadvezetőség is gyümölcösözteti a háború alatt*. Őt szemeli ki, hogy a *hadserg* fölállítását vállalja és véget vessen a szállítók körül mutatkozó visszasságoknak. Ezt a megbízatást *elhárítja magától*. Amikor azonban azt kívánja tőle a vezérkar főnöke, báró *Hötzendorfi Konrád*, hogy vállalja a Felvidék hadszínterén a *zsidó lakosság megszervezését az ellenkémkedés számára, ennek haladéktalanul eleget tesz* és pedig a legteljesebb sikerrel. De sem ezért a cselekedetért, sem azokért a szolgálatokért, melyeket az országnak és a zsidóságnak élete folyamán tesz, semmiféle címet, rangot, kitüntetést nem fogad el. Minden erre vonatkozó érdeklődésre azzal válaszol, valamennyi irányítást próbálkozást azzal hárít el magától, hogy számára, aki apai részről Dávid király, anyai részről Áron főpap leszármazottja, akinek egyik őse, Akiba spanyol

herceg, köznevén „a budai herceg” 452 évvel ezelőtt jött Magyarországra, semmiféle kitüntetés nem jelent rangemelkedést.

Az orthodoxia fenntartása körül kifejtett működésének egyik legkiemelkedőbb cselekedete az volt, amikor *lehetetlenné tette* azokat a kísérleteket, melyek a *pesti orthodox hittközséget a neológgal akarták egyesíteni*. Ezen a téren is hajthatatlan volt. Megértő magatartást mutatott a neológia életformái iránt, de azon a véleményen volt, hogy a zsidóság igazi fenntartója mégis az abszolút hagyományhűség és ezért az orthodoxiának meg kell maradnia önálló egységnek.

A harmincas években kezdett betegeskedni. Betegsége akkor vett rossz fordulatot, amikor, mintegy másfél esztendővel ezelőtt *elvesztette feleségét*. Azóta csendesen, megnyugvással várta az elmúlás pillanatát. Ez, sajnos, csakhamar be is következett és *Hartstein Lajos* szeptember 12-én esti 6 órakerék örök álmora hűnyta le szemét.

*

Lapunknak megalakulásának pillanatától kezdve támogatója, megértő pártfogója, tanácsadója volt, amikét gyakran kereste fel értékes írásaival elődünket, a „*Zsidó Évkönyv*”-et is. Főszerkesztőnkhez, *Keckseméti Vilmos*hoz meghitt barátság fűzte és ez a barátság, mely elkísérte elhunyt főszerkesztőnkét egész élete végéig gyakran nyilvánult meg *tettekben is*. Így nekünk külön pótolhatatlan veszteségünk az ő halála.

*

Csendes, az orthodoxia szabályai szerint dísz nélküli temetése hétfőn, szeptember 13-án volt a rákoskeresztúri orthodox temetőben. Kívánsága szerint búcsúbeszéd nem hangzott el, csak a szívek, a tekintetek beszéltek szavaknál hangosabban, az elfojtott zokogás mutatta, milyen nagy mértékben érzi át a magyar zsidóság egyeteme, a tisztelők tábora és nem utolsó sorban az elárvult család azt a pótolhatatlan veszteséget, mely távozásával érte. Legegyen áldott az igaz férfi emléke!

MEINL kávé fogalom

ÁTMENTÉS

Írta: GERŐ ÖDÖN

Az antiszemitizmusról tudva-levő, hogy vagy üzlet, vagy politika: Mindkettőnek eszköze. Maga az antiszemitizmustól megszállottak tömege, a sokaság, nem tudja, hogy amannak is, emennek is csak médiuma. Hogy csak nyáj a szónak Nietzschei értelmében. Szeretnék Nietzschét az antiszemitizmus apostolának megtenni, de ő „Jenseits von Gut und Böse” munkájában egyenesen bocsánatot kér, amiért „inficiált területen rövid ideig tartózkodni merészkedvén, nem maradt teljesen mentes ettől a betegségtől”. Az ő meghatározása szerint az antiszemitizmus infekciós betegség. Tőle ered az a meghatározás is, hogy „Rossz mindaz, ami irigységből és bosszúból fakad”. S egy Richard Spechttől közzétett Nietzsche-kéziratban ezt olvashatjuk: „az olyan fej, amely nem ment tönkre: egyre növekedett. Növekedés tökéletese-dest jelent. Egy faj életében létezésének tartama szükségszerűen meghatározza fejlődésének magasságát: a legrégibbnek a legmagasasabbnak kell lennie. A zsidók föltétlen értelemben okosak; zsidóval találkozni jótétemény lehet.” Ime Nietzschének, az antiszemitizmus „apostolának”, zsidófajelmélete. A nyáj nem tud róla, a kolompokok pedig eltitkolják.

Az emberi nyájszerűség sajátos lelki jelenség: az akaratnak semmi köze sincs hozzá, ideomotorikus. Talán még a kolompokok jórésze is akaratlanul eszelepszik, érez és gondolkodik. Különben sem bizonyos, hogy az akarat irányítja-e a gondolkozást, vagy a gondolkozás az akaratot. A gondolkozó antiszemitizmusról, az üzletiről és a politikairól, sem tudhatni, hogy benne melyiké az elsőbbség: a gondolaté-e vagy az akaraté? Bizonyos, hogy etikai ideál nem ösztönzi. Ezért nem sorozható az antiszemitizmus a kultúra elemei közé. Valahogy beható a korok civilizációiba, mint infekció, ahogy Nietzsche meghatározta, s mint ilyen: betegség, korok nyavalyája, de a kultúrának nem energiája, hiszen a kultúráról azt vallják, hogy az intellektus, az erkölcs, a szabadság s az emberiség szintézise.

A magyarországi antiszemitiz-

mus ellenkezik a magyar gondolat- lalattal is, mert a magyar gondolat kultúrgondolat. A magyarság mindig kultúrnép volt, mert erkölcesével, szabadságszeretetével és intellektusával, mindig részt akart venni a világ szellemi életében. A nyugat felé vágy a magyarság kultúraösztöne, életöztöne volt. Szent István politikai ideálja erkölcsi ideál, kultúrideál volt. És ilyen ideálok voltak Széchenyinek, Kossuthnak a „huszonöt évnék”, Deáknak és annyi nagy magyarnak ideáljai. A magyar múltnak ideáljai voltak. Kell, hogy a magyar jövőnek is az ideáljai legyenek. Aki a régi politikailag és erkölcsileg kultúr- országnak, Nagy-Magyarország- nak ideáljaihoz hű, nem lehet antiszemita. Az antiszemitizmus Nagy-Magyarország gondolatához való hűtlenség.

Egy nép kultúrája, műveltsége abban is nyilvánul, hogy hogyan osztozik az emberség kultúrájában, szellemi életében. Az antiszemitizmus nem az emberiség szellemiségének része, hanem homályos, zavaros képzeteknek, a bizonyításoktól való irtózásnak érvényesülése, amennyiben „infekciós betegség”, vagy pedig egyesek, csoportok öncélúsága, amennyiben üzlet, vagy politika. Nem lehet nyilvánulása a magyar gondolatnak, a magyar ideálnak. Nem is ideál, hanem idol, nem eszmény, hanem elfogultság, káprázat.

Az ideálnak és idolnak ez a szembeállítás nem szójáték, mint- ahogy nem az az error és terroré, a tévelygés és megfélemlítésé sem. Terror terjeszti az error és idolké- lépnek az ideálok helyébe. Az ideálok- at az idolké terrorja alól átmen- teni a jövő számára a magyar nagypolitikának egyik föld- adata. Ennek a földadatnak része az antiszemitizmus leküzdése. Nem is zsidó feladat, hanem ma- gyar szükségesség is.

A zsidóság mindig részt vett az emberiség szellemi életében. Hiszen az etikai ideálok s a humanitás eszménye, elemei az ő hit- nek, vallásának és alapvetői vol- tak a világon uralkodóvá lett idealizmusnak. Elemei az ő „re- solut vallásának”. Ugyancsak

Nietzsche nevezte el annak, azt mondván róla, hogy „nem kell szégyenkeznie a „modern ideák” előtt, s hogy a zsidók neki köszönhetik, hogy a legmostohább körülmények közt is (inkább, mint kedvezők közt) erényeiknél fogva, amelyeket, manapság gonosz- ságoknak szoktak bélyegezni, helyt tudnak állni”. A zsidóságnak, az eszmék és eszmények népének munkájával, magatartásával, erkölcsi idealizmusával, részt kell vennie az eszmék és eszmények átmentő munkájában is. Ebben a nagyszerű magyar feladatban és emberiségi kötelességteljesítésben, a magyar múltnak a magyar jövő- vendő számára átmentésében.

Nemcsak a filozófiának követel- ménye, hogy a megismerés útja megszabadíttassék az idolké- től, hanem az életnek, az emberiség- nek, egy jobb világ hétköznapjai- nak és ünnepeinek kategorikus imperativusa: szabad utat a tiszta megismerésnek. Átmenteni a vilá- gát a világgóság számára. Azok a Nietzsche említette „legmosto- hább körülmények” megint rázü- dultak a zsidóságra és mostohák a magyar zsidóság körülményei is. Mégis, a pusztá jelen kihasz- nálói, a jelent idolké- től körül- bátyázók mesterkedései, önzése, vagy gyászos akarathíjassága da- cára zsidóságunk meg fogja állni helyét a magyar átmentésben.

S ez az átmentés nemcsak a ma- gyar szellemiségnek és a magyar philosophia moralisnak követel- ménye, hanem politikai szükségs- ség is. Hiszen a Nietzsche meg- állapította infekciós betegség a magyar függetlenségnek és önál- lóságnak is veszedelme. Az új an- tiszemitizmus vakká tesz minden egyé- meglátás és belátás iránt, mechanizál öntudatokat, a mecha- nizmuskokat pedig olyanok mozgat- ják, akiknek nem kell a magyar függetlenség, politikai és állami függetlenségünk. Vagy, akiket legalább nem érdekl. Ez a mecha- nizáltság nemtörődéseket tenyész- t. És jóhiszemű fiúk és öregek nem is tudják, hogy milyen ideálokkal nem törődnek. Elfogultságok gyű- lölködő fanatizmusát, vagy aka- rattalan fatalizmust érlelnek, mindkettő veszedelme az állami létezésnek, a magyart egyenesen aláaknázzák. Az az átmentés te- hát Magyarország politikai meg- mentése is. Magyar Magyarország- ezért nem lehet antiszemita.

A Budai Hitközség Előjáróságának nyilatkozata:

A budai előjáróság a következőket közli:

NYILATKOZAT:

Az Egyenlőség c. lap f. hó 9-iki számában megjelent közleményben foglaltakra vonatkozóan kijelentjük a következőket:

1. A Budai Hitközség Előjárósága soha nem járult hozzá olyan cikk megírásához, amely a Pesti Hitközség ellen izgatna, vagy a hitközséget rágalmazná. Még kevésbé rendelt meg ilyen cikket.

2. Hitközségünk vezetése alatt csak a hivatalos lapunk, a budai hitközség *Értesítője* áll. Az ebben foglalt cikkekért a felelősséget vállaljuk. Helytelen fenti lap azon közleménye, hogy más felekezeti lapok is a mi vezetésünk alatt áll-

nak. Ebből következik, hogy a közleményben felsorolt felekezeti lapok cikkeiért semmi tekintetben sem lehet a felelősséget reánk hárítani.

3. Hitközségünk előjárósága politikai ügyekkel nem foglalkozik, semmiféle politikai színezetű szervezettel nincsen nexusban.

Budapest, 1937 szeptember 13.

A BUDAI IZR. HITKÖZSÉG
ELŐJÁRÓSÁGA

Dr. Kriszhaber Adolf
hitk. elnök.

Diósi Jenő
főtítkár.

Atlátszó vádak

Az „Egyenlőség” c. lap, amely a vele egy körben bolygókkal együtt állandóan támadja a budai hitközség vezetőit, amiatt, mert hitközségük létérdekeiért síkra szállnak, — most, ahelyett, hogy a bűnbánat napjainak megfelelően számot vetne lelkiismeretével az eddigiénél is tovább merészkedik és magát a hitközséget, az erkölcsi testületet állítja pellengérré. Legutóbbi számában, egy alantás, kifejezésekkel telített cikkben azt a vádat emeli a budai hitközség ellen, hogy karöltve a cionistákkal „izgat” a pesti hitközség ellen, hogy „megrendel” olyan hírlapi cikkeket, amelyek izgatást tartalmaznak.

Elszomorító jelenség, hogy ez a lap, amely magát a „magyar zsidóság politikai hetilapja” címmel tünteti ki, annyira megfedkeznek kötelességeiről, tért engedve ilyen közleményeknek, holott ennek a cikknek tendenciózus volta nyilvánvaló, hiszen maga elárulja célja, hogy felhívja a dologra a „jóhiszemű nemzsidók” figyelmét. Tehát ezek előtt akarja lerontani a budai hitközség presztizsét, erkölcsi értékét. Ámde kevésre becsüli ez a lap azon *nemzsidók* ítélőképességét, kik felekezetiünk ügyei iránt a mai vészes időkben is türelmes, jóindulatú érdeklődést tanúsítanak, — ha azt hiszi, hogy hitrele talál náluk az e fajta rágalom. Hiszen mindenki tudja: melyik helyről vannak elindítva

és *hova* akarnak vágni az ilyen beállítások. De akármilyen rutinál is végzik ezt a műveletet, nem sikerül úgy leplezniök, hogy felismerhetők ne legyenek a bárány húsára áhítózó ordasnak körvonalai.

Bizony, most is csak ürtügy az a vád, hogy a felekezeti béke vézeit a budai hitközség zavarja.

SZUKKÓSZ

Irta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekszárdi főrabbi

Igy szól az ünnepi ige: „Bázzuk-
kósz tésvu sivász jómin... Sátrak-
ban lakjatok hét napig... hogy
megtudják a ti nemzetségeitek,
hogy sátorokban lakattam Izráel
fiait, amikor kihoztam őket Egyip-
tom földjéről...”

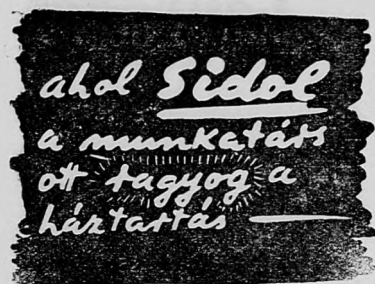
Nem tűnik ki határozottan ebből az igéből, hogy mi a sátor jelentősége, emlékjel-e, vagy jelkép, Isten oltalmára emlékeztető. Egy szó mégis arra mutat, hogy a sátor itt jelképi jelentőséggel bír, — így mondja egy talmudmester. „Lakattam”

STEINER ÁRMINNÉ מוכר ספרים

imakönyvkereskedése

Budapest VI., Király-u. 8. Tel.: 123-806

Imakönyvek, finom minőségű gyapjú- és selyem-taluszok, kegyesszerek, Menyasszonyi imakönyvek nagy választékban, legfinomabb bőr-kötésekben. Zsidó tudományos könyvek. Vesztek használt zsidó tárgyu és héber könyveket magas áron Kérjen árjegyzéket!

(hósávti) s nem: „laktak” (josvu) „Izrael fiai”, az Isten *oltalma* mellett laktak sátorokban.

Az a körülmény is, hogy a sátor össze van kötve a növényesokkal, amellet szól, hogy a sátor jelkép. Mintha a növényesokor a sátor oltalmat jelentő értelmét alá akarná támasztani. Mintha mondaná: Nem elég neked a sátor az isteni oltalom jeléül, nézd a természetet, amely az Isten jóvoltából létrehozta számodra a terményeket.

S mint az isteni oltalom jelképe, valóban hű s kifejező jelképe Izrael történetének. Izrael története a szenvedések s viszontagságok láncolata. Hogy fennmaradhatott, csak az isteni oltalomnak köszönhetette. Nagyon megnyugtató tanulság számunkra. Mennyi szenvedés nehezedik ma is Izraelre a világon? S a mi szeretett hazánkban sem a legrozsásabb ma a helyzetünk. Messze estünk az emancipáció utáni időktől. Ezer gát tornyosul Izrael fiainak érvényesülése elé. Menjünk a sátorba s emlékezzünk. Sokkal súlyosabb válságokból kiszabadított bennünket Isten, nem fog elhagyni bennünket most sem.

S Izrael minden egyes fia és lánya is, aki ma szenved, nélkülöz, nem találja megfelelő elhelyezkedést, vagy egyáltalán nem talál elhelyezkedést, szemlélje a sátort, meg a növényesokrot s tanuljon hinni, bízni s eszméljen főleg arra, hogy olyan népnek a gyermeke, amelyet csak az isteni Gondviselésben való bizalom tudott az elenyészéstől megmenteni.

Ha Izrael nagy válságai idején, akár Babilóniában, akár az őt hátra üldöző Szíriában, akár a sőtét gettóban meginnog, alig merjük kimondani a szót: örökre veszve van.

Bizalom és kitartása tartotta meg. Bizalom s kitartás — ez legyen a Szukkósz ünnepének tanulsága.

Lényeges külsőségek

Írta: **BERÉNYI SÁNDOR Dr.**

Aki ismer, tudja rólam, hogy nem vagyok pietista és hogy vallási ügyekben messzemenően a liberális és modern gondolkodás híve vagyok. Ezt előre kell becsátanom, mert nem szeretném, ha felszólalásom félreértésre adna alkalmat és azt a látszatot keltené, mintha e sorokkal nagy hitbuzgóságnak akarnám jelét adni, ami az őszinteség rovására esnék.

De azt hiszem, hogy kétszere-sen kell latba esni a templomi áhítat növelésére intő szövegnek, ha bizonyos formák szigorúbb betartásának kezdeményezésére reformokra hajlamos, vagy közömbösnek vélt oldalról jön.

Több ízben szóvá tettem már egynémely a jó ízlésbe és a kultúrált emberek érzésébe ütköző jelenségeket, melyeknek a zsidó valláshoz, még kevésbé annak lényegéhez sincs bármi közük. Írásaimnak — sajnos — nem volt semmi hatása, amit részben annak tulajdonítok, hogy a pásztorok nem akarnak a reformerek hírébe keveredni. Elvük a *laissez faire, laissez passer*, maradjon minden úgy, ahogy van. A nyáj pedig részben közömbös, részben nem is látja a kinövéseket egyéb bajaitól. De térjünk a tárgyra!

Eszküvőre, zsúrta, látogatóba, ha megyünk, rendszerint ünneplő ruhát öltünk, vagy legalább is a szebbet és kifogástalanabban veszünk magunkra. Ugyanezt tesszük munkaszüneti napon, ha sétálni megyünk. Ezt a szokást gyakorolja még a legalacsonyabb társadalmi réteghez tartozó egyén is ösztönszerűen és a megkülönböztetett öltözködés egyik parancsolatává lett már régóta az új kor emberének. A színházat is majdnem kivétel nélkül megtiszteljük azzal, hogy nem látogatjuk munkás zubbonyban. Mennyivel természetesebb tehát az a kívánság, hogy amikor Isten színe elé járulunk, különösen ünnepnapokon, ünneplő ruhába öltözködjünk és a gyülekezetnek e tekintetben való harmóniája ne zavarja azt a lélekemelő hatást, amit az istentisztelettől várunk.

Sajnálattal kell megállapítani, hogy e tekintetben nálunk még azok sem járnak elől jó példával,

akikre mint a hitélet vezetőembereire a gyülekezet szerényebb tagjai rendszerint felfigyelnek. Még a legnagyobb ünnepnapokon is a ruhák tarka-barka volta dominál, nem szólva a férfiak kalapjairól, melyek sokszor a jó ízlést sértik és a test legfelső részén elhelyezve elsősorban tűnnek fel. Németországban minden pénteken este és a szombat délelőtti istentiszteleteken csak fekete ünnepi ruhába öltözött és cilinderes vagy legalább is kemény fekete kalapban jövő férfiakat lát az ember a zsidó templomokban, sőt e tekintetben oly szigorú a felfogás, hogy a szentírás felolvasásakor nem megfelelően öltözött egyént a tóra elé fel sem engednek. Persze még fokozottabban ügyelnek ünnepnapokon arra, hogy az ajtótosság minél szebb külsőségekben is megnyilvánuljon.

Kétségtelen, hogy az annyiszor korholt fegyelmezetlenség és az elmélyedésnek hiánya a kényesebb igényű templomjárókat igen kellemetlenül érinti és sokszor a templomlátogatástól egyenesen elriaszja. Azért kívánatos volna, ha a szertartások rendjének felügyelői, elsősorban a papok, nyilvánosan is korholnák azt a közömböséget, amely az ünnepnapon való megjelenés szempontjából méltán esik kifogás alá, a hitközségek pedig külön is egyenes felhívást intézhetnének a hívőkhöz az itt kifejezésre jutott elgondolások tárgyában. Ennek bizonyára meg lenne a foganatja.

Legyen szabad az illetékesek szíves figyelmebe ajánlanom azt az ötletemet, hogy a férfiak legalább a három legnagyobb ünnepnapon (újévkor és az engesztelő napon) lehetőleg kivétel nélkül fehér se-

lyemből készült sapkát öltsenek a templomban, ami a higiénikus szemponttól eltekintve, kényelmes is, főként pedig nagyon alkalmas a hívőkre mély hatást gyakorolni. Igen csekély áldozatról van szó, minden egyes részéről, aki ehhez a mozgalomhoz csatlakoznék annál is inkább, mert hiszen egy ilyen fehér fővegnek megszerzése mindenkinél egy egész életre szól.

Nagy megütközéssel láttam ezeket a jelenségeket a most lefolyt újévi ünnepeken is. A hitközségi vezetőséghez tartozó férfiak is tarka ingben, világos szürke utcai ruhában álltak az oltár előtti emelvényen, egyeseknek még a kalapja is hétköznapi volt. Igazán nem lélekemelő látvány még a hitetlen számára sem.

Legalább külsőleg adjuk meg a tiszteletet a templomnak és az ünnepeknek, hiszen minden szerény polgárnak van egy „ünneplő ruhája”. Öltések föl testvéreim szombaton és ünnepnapokon. És érezni fogjátok, hogy méltóan jelennek meg az Úr színe előtt!!

Egyik legszebb imánk a „Máh tauvu anholeho!” Mily szépek a sátraid, Jákob! Áhítattal és ünneplően illik oda járulnunk.

Jevorehehó

Leírta: *Hernád Henrik*

*Jevorehehó! Tied az áldó szó
Adonáj, — hol a seb nem fáj már.
Vejismerehó: van Oltalmazó.
Jóér Adonáj: Világítottál.
Pónov elehó: Arcod sugárzó.
Vehunekó: Te örök Kegységár.
Jiszó Adonáj: Te vagy a fényszörő.
Pónov elehó: Szemfényed felénk jár.
Vajószém lehó: Lelki harc, ha jó,
Sólaum. — Szívekre béke száll.*

A londoni „Hom Exhibition 1937 kozmetikai szencziója a ráncos, petyhüdt, klimaktériumban leromlott arcbőr javításának új tudományos módja, otthoni kezelés mellett. Felvilágosítás: Gré kozmetika Budapest, IV., Petőfi Sándor-utca 10. — Párisi-utca 3.

Ugyanott kozmetikai kurzusok, laboratoriumi kiképzés.

ZONGORÁK, HANGSZEREK
legjobbakk, legolcsóbbakk
REMÉNYI hangszer-telepen
Budapest, Király-u. 58.
Kérjen 50. sz. árjegyzéket.

Előkelő uriaszony
a Barcsay-gimnázium közvetlen közelében
tanári korrepetálással, külön szobával
teljes ellátást adna 1—2 diák számára.
Cím: a kiadóhivatalban.

A Zsidó Élet

minden magyar zsidó lapja
Fixessen elő!

Petíciómat elutasították

Irta: HÁMOS GYULA

Mult évben tartotta a pesti izr. hitközség képviselőtestületi tagválasztását. A hitközség elnöke és elöljárósága szóban és írásban felszólította a hittestvéreket s felhívta figyelmüket arra, hogy minden dolgozni tudó és akaró jó zsidónak ott van a helye a felekezet hajójának fedélzetén, hogy a veszélyeztetett hajót egyesült erővel vezethessék vissza a jogok egyenlőségének és a munka szabadságának révébe. Miután a *választók névlajstromába* nem voltam felvéve, a felhívás alapján *felvételemet kértem*. Legnagyobb megdöbbenésemre kérelmemet az alapszabályokra való hivatkozással *azzal utasították el, hogy nem fizetek legalább évi 30 pengő hitközségi adót, illetőleg nem vagyok bekebelezve*. A bekebelezésre való hivatkozás személyemen kívül több tízezer hitközségi tagot érintett s ezt törvényellenesnek vélvén, a hitközségi választást a *kultuszminiszter úrnál megpeticionáltam, aki most utasította el petícióm*at. Természetesen meghajlok a miniszter úr döntése előtt.

A hitközség tehát kirekesztett az aktív választók köréből, ez azonban nem riasztott vissza, sőt fokozta azon törekvésemet, hogy a hitközség vezetőségének eljárását és működését éber szemmel figyelem. Ezt meg is tettem s vizsgálódásaim közben sok mindent megtanultam már az alatt az egy év alatt, amely a panasz beadásától annak elutasításáig eltelt.

Igy megtanultam, hogy a világháborúban elesett zsidó hősi halottak emlékét az úgynevezett „Hősök Emléktemplomá”-ban csak tekintélyes alapítvány ellenében lehet megörökíteni.

Megtanultam, hogy a „Hősök Emléktemplomá”-ban *egyetlenegy elesett hős neve sincs megörökítve*, ellenben Stern Samu elnök, Glücksthal Samu alelnök, Eppler Sándor főtitkár és az elöljárók nevei márványtáblán díszlenek az ő nagy dícsőségükre s az elesett hősök hozzátartozóinak s a felekezeti közvélemény nagy megrökönyödésére.

Megtanultam, hogy a *világháborúban való részvétel és rokkantság nem jogcím arra, hogy az illetőnek választói jogosultsága legyen*.

Megtanultam, hogy a *63.360 hitközségi adót fizetőknek csak 20%-a bir szavazati joggal* s ezeknek 10%-a hitközségi alkalmazott. A választás, illetve szavazás alapszabályellenes, mert nem titkos.

Megtanultam, hogy a templom nemcsak ájtatos imádkozás céljaul szolgál, hanem *kortescélokra is felhasználható* választások alkalmával.

Beláttam a hitközség egyik nagy üzemének — a Zsidó Kórháznak — erkölcsi és anyagi életébe, mellyel már több cikkben foglalkoztam.

Megtanultam, hogy lehet adott esetben a panaszlottból bíró. Ugyanis a pesti hitközség elnöke egyszersmind az Országos Iroda elnöke, aki még mellékesen a VI. Községkerület elnöke is s a legfontosabb ügyosztály — szertartásügyi — elöljárója. Hogy ez mennyire összeférhetetlen, bizonyítja az, hogy a *pesti izr. hitközség (elnöke Stern Samu) ellen beadott panaszomat a minisztérium leadta véleményes jelentéstétel végett az Orsz. Izr. Irodának*, melynek elnöke ugyanaz a Stern Samu), ahol körülbelül fél-évig gondolkoztak a jelentésen.

Megtanultam, hogy milyen jól prosperáló üzlet a maceszüzem, *de a nyereséget csak nagyítóüveggel lehet meglátni*.

Megtanultam, hogy a hitközség úgy épít, hogy rombol. *Lerombolja az Andrássy-úton levő árvaházi épületet, de nem azért, hogy karitatív célokat szolgáló épületet emeljen helyébe, hanem — szállodát, mert így nagyobb a jövedelmezőség*.

Megtanultam, hogy a verejtékes adófillérekből az utolsó 3 évben 270.000 pengőt helyeztek kiadásba *diszkrecionális címen*, amely valószínűleg a Pest-budai választási küzdelemre kellett.

Megtanultam, hogy a választási célokra temérdek pénz van, *de a hitközség nyugdíjasainak perrel kell kiharcolni jogos nyugdíjaikat*. Amíg egyrészt deficitmentes zár-

számadást produkál a hitközség, másrészt a bíróság előtt okmányokkal igyekszik bizonyítani, hogy zárszámadása deficitese.

Megtanultam, hogy a hitközség élén diktátor van. A választmány, képviselőtestület nem számít semmit, az elöljáróság, sőt az elnök sem eszelekvőképes tényezők. A diktátor oly erős kézzel fogja a felekezeti élet hajójának kormányát, hogy a többi személy csak stíffage, mely az alkotmányosság látszatát adja meg a hitközségnek.

Megtanultam, — de alaposan — a hitközség évi zárszámadásáról készült mérleget, amelyről már is több cikkben számoltam be a nyilvánosságnak.

Megtanultam, hogy a miniszteri leg jóváhagyott alapszabályok bármely pontját bizottsági ülésen, egyszerű indítvány, illetve szavazás alapján meg lehet változtatni.

Megtanultam, hogy a hitközségi tagság az 1909 évi dec. 9-én kelt 130.092/909 sz. kultuszminiszteri rendelet szerint *felvételi díjhoz nem köthető*, azonban a hitközségnek nem lévén érdeke a tömegnek a hitközségi politikába, így a hitéletbe való bevonása, alapszabályaiba a bekebelezés korlátozását felvette és a minisztérium által jóváhagyatta. A bekebelezésnek feltételei az alapszabályok, illetve az ez alapon kifejlesztett gyakorlat szerint állapítatik meg a hitközség által.

Végül — last but not least — tényként megállapítottam, hogy ez alatt az esztendő alatt felvilágosító munkám nem maradt meddő. Ezek és ezek vettek tudomást tevékenységemről, melyek nagyrésze a „Zsidó Élet” hasábjain láttak napvilágot. De bátorít s további munkára serkent az a nagyszámú elismerés és biztatás, amellyel minden oldalról elhalmoznak. Úgy érzem, hogy a közért vállalt küzdelmem, végül mégis csak diadalmaskodni fog.

— Reáliskola Tiberiasban. Az új iskolaév ismét eggyel gazdagította Palesztina iskoláinak számát. Tiberiasban megnyílt egy reáliskola, melynek vezetője dr. Löwenherz, aki eddig a haifai reáliskolában tanított.

Japán, orosz, török nyelvórák

BERLITZ-SHOOLBAN

IV., Dörösmarty-tér 2., I. em. Tel. 182-466.

Sándor Pál síremlékének felavatása

Vasárnap délben kegyeletos ünnepség keretében avatták fel Sándor Pál síremlékét a Kerepesi úti zsidótemetőben. Az ünnepségen megjelentek Sándor Pál özvegye és családja, a kereskedelmi miniszter képviseletében Gyulay miniszteri tanácsos, a képviselőház pártjainak, köztük a kormánypart küldöttsége. Képviseltették magukat a TÉBE, a GyOSz, a főzsde, a Lloyd Társulat, az Országos Iparegyesület, a Pesti Izr. Hitközség, a Budapesti Orth. Hitközség, az OMKE, melynek elnöke volt, nyolcvantagú küldöttség-gel és még számos testület.

A művészi síremléket Hevesi Simon vezető-főrabbi avatta fel meghatározó imájával:

— Áraszd le áldásodat Urunk erre a sokat próbált, szenvedő magyar hazára. Add, hogy kik életüket, szívük lángolását, eszméit, kincseit és vérük hullását áldozták érte, megtalálják jutalmukat egy jobb, békésebb, boldogabb jövőendő felvirradásában...

Utána Stern Samu a pesti hitközség elnöke beszélt, majd Rassay Károly a szabadságpárt nevében szö-lött:

— Sándor Pál egy pillanatra sem szakadt el azoktól — mondotta többek között — akiknek sorából felemelkedett: egész életét a polgárság erkölcsi és anyagi felemelésének küzdésére áldozta. Félévszázad alatt új világ nyílt meg körülötte, olyan világ, melyben az üzletből politika és a politikából üzlet lett. Új világ, amely a gyűlöletet, a lelkek új rab-szolgaságát hirdeti. Ebben a világban küzdött Sándor Pál a régi esz-ményekért élete kockáztatásával is.

Vértés Emil az OMKE és az ösz-szes kereskedelmi érdekképviseletek nevében beszélt, majd Hegedűs Ló-ránt felsőházi tag, a TÉBE elnöke lépett a sír elé:

— Sándor Pál kardja mindig a szabad eszmékért harcolt. Sok ne-héz harcban volt bajtársam, olyan barát, akinek lelkiismeretességében és hűségében sohasem csalódtam. A szabadság alapján nyugvó magyar érdekképviseletek mindig kegyelet-tel és tisztelettel tekintenek az ő alakjára.

Kramer Miksa beszélt még, majd a többszázfőnyi közönség a Him-nusz hangjai után hagyta el a kegyeletos ünnepség színhelyét.

Szegő Béla a zürichi tárgyalásokról

A Magyar Zsidók Pro Palesztina Szövetsége szeptember hó 4-én, szombat este a Herzl-teremben rendkívüli választmányi ülést tartott, amelynek Szegő Béla a Keren Hajeszod magyarországi elnöke bizalmas körben referált a Jewish Agency ötödik Counciljának üléséről. Mint ismeretes Szegő Béla Prof. Dr. Török Lajos egyetemi tanárral együtt, mint a magyar zsidóság ú. n. nemcionista részének képviselője vett részt a zürichi tanácskozásokon. Szegő Bélát, aki a Jewish Agency ötödik ülésén elejétől végig részt vett, beválasztották a Jewish Agency pénzügyi bizottságába is.

Dr. Patai József, a Pro Palesztina Szövetség illusztris elnöke köszöntötte az előadót, valamint üdvözölte Prof. Dr. Klein Sámuel, a Jeruzsálemi Héber Egyetem magyar származású tanárát, a világhírű Palesztina-kutatót, aki Szegő Béla előadása előtt a jeruzsálemi egyetem kérdéseivel foglalkozott. Különös szeretettel emlékezett meg Klein professzor az egyetem kiváló diákjairól, akik a nap egyik szakában a legnehezebb fizikai munkát végzik az ország felépítésénél, hogy azután a nap másik szakában, mint elmélyülő tudósok üljenek a könyv mellé.

Költői szavakkal mondott köszönetet az elnöklő Patai József Klein Sámuel mélyenszántó fejtegetése miatt.

Szegő Béla azzal kezdte előadását, hogy ő abban a tudatban ment ki a Jewish Agency tanácskozásaira, hogy ott ötven százaléban cionistákat és ötven százalékban nemcionistákat fog találni, azonban ezt az elválasztó vonalat lehetetlen volt megtalálni, mert kiderült, hogy azok is, akik magukat hivatalosan nemcionistáknak vallották — cionisták. Lady Readinget, pl. mint nemcionista delegátust választották be a bizottságba, a végén azután Lady Reading kijelentette, hogy ő nagyon köszöni a megtiszteltetést, hogy őt a nemcionisták jelölték, az illető tisztségre, azonban meg-

kell mondani, hogy ő — cionista.

Majd Weizmannról beszélt az előadó. Frappánsan hangzik Szegő Béla megállapítása a nagy zsidó államférfiúról: *a tiszta ész embere.*

„Az a nemzedék, az a zsidó paraszt, aki némán, fegyelmezetten a nagy nemzeti ügytől áthatva a közösség érdekeit mindennél előbbre helyezve — türte, hogy természet felgyűjtsák, két keze munkájának gyümölcsét elpusztítsák és mégsem mozdult meg, mégsem nyúlt fegyveréhez, mert így kívánta ezt a zsidó nép jövője, — az a zsidó ember, az a zsidó paraszt méltó arra, hogy szabad emberként éljen egy szabad hazában” — idézi Weizmann szavait.

— A kongresszuson nem egyszer hallottam a kifakadásokat Anglia ellen, hogy becsaptak bennünket. Én azt mondom — hangzik az előadó szava, — hogy nem az angolok csapták be a zsidókat, hanem fordítva. Tíz nyugodt év állott a Balfour-deklaráció után a korlátlan építésre és földvásárlásra, de a zsidóságnak csak egy kisebb része mozdult meg, mert a zsidó az olyan, hogy csak akkor hajlandó tudomásul venni a veszt, ha már az ő házába is belekaptak a lángok.

Félix Warburg, ez a nagy amerikai zsidó, akinek közismert nemcionista mivolta és állásfoglalása, ellene volt a zsidó állam megalapításának, mert — úgy mond — mit fognak majd szólani a nemzetek. Mintha bizony a népek befolyásoltatták volna magukat eddig is véleménynyilvánításukban tetteinktől, — állapította meg az előadó.

— Valamelyik lapban azt olvastam, — folytatta Szegő Béla, — hogy „Ahasvérus hazatért”. Én azt mondom: Ahasvérus még nem tért haza, de Ahasvérus megindult hazafelé...

Patai József mondott köszönetet a kiváló referátumért, végül Prof. Dr. Donáth Gyula beszélt.

Dr. FRENKEL BERNÁT vallás-
tanár **Zsidó nevelő intézete**
Internátus a városligeti villanegyedben fiúknak és leányoknak
XIV., Szabó József ucca 14., délelőtt 9-1 óráig.
Leánytovábbképző 14 évesnél idősebbeknek. közművelődési
és gyakorlati irányú tanfolyamok

A foglalkozásokban való arányos eloszlás problémája a zsidóságban

Irta: Dr. RÓZSA IGNÁC

VI.

A kereskedelem nem volt szimpatikus foglalkozás a multban és még ma sem az, mert azt tartják róla az emberek, hogy nem produktív és kis fáradsággal, pusztán az ész fondorlataival, nagy gazdagságot lehet vele szerezni.

Azonban olyan termelési rendszer, amelyben az árú közvetítésére nem volna szükség, nem képzelhető el. Sok ezer évvel ezelőtt is foglalkoztak kereskedéssel és még egy teljesen kommunista államban is megmaradt a kereskedelemnek egy korlátozott alakja. Még az Utópiák írói sem tudták másképp elképzelni a jövő államát.

A kereskedő népek sem voltak ideáljai a szomszédoknak. A középkori egyház a legmegvetettebb foglalkozásnak tartotta, türte csupán, mert szükség volt rá. A szétzóró zsidók pedig éppen erre a megvetett foglalkozásra vetették magukat. *Nem ősi hajlamból*, mert Kánaán földjén sokkal kevésbé volt a kereskedelem kifejlövése, mint pl. a föníciaiaknál, görögöknél és rómaiaknál. Mikor a pénzgazdaság kifejlődött, pénzzel és később pénzhelyettesítő papírok üzükedésével foglalkoztak. De míg a hatalmas kereskedő-népek iránt az ellenszenv nem nyilvánulhatott meg, addig a vendéglátó államokban még azok kebelében is, amelyek kereskedést üztek, zsidó kereskedővel szemben, mindig gátlás nélkül megnyilvánulhatott az.

De ezen okokon kívül közbejárt az a hit is, hogy a zsidó kereskedő csal. Ebben a hitben volt valami mag, mert a zsidónak több ravasz-sággal kellett üzni a kereskedést. Nem faji sajtásága miatt, hanem azoknál a korlátoknál fogva, amelyek még a kereskedelem terén is akadályozták szabad kifejlődését és alaptökéjének aránytalan kicsinységénél fogva. A zsidó már akkor is csálni *kényszerült*, ha olyan helyen árult, ahol a zsidónak belépnie, ha olyan áruval kereskedett, amellyel kereskednie tilos volt.

Ha egy zsidó házalót veszünk például, akinek alaptökéje 50 P,

és üzeme a rongy, esont és nyúl-bőr gyűjtésre terjedt ki, de van nagy családja, ez kénytelen hetenként megduplázni alaptökéjét, hogy kenyeret tudjon adni családjának. Ezt pedig az a zsidó, ki tanyáról-tanyára jár és naponta 40—50 kilométert is tesz gyalog, súlyos batyúval a hátán, a nyúl-bőr olesó megvétele körül annyi fortélyt, hízélgést, hazugságot kénytelen összehalmozni, közben a megaláztatások óriási sorát elszenvedni, hogy mire a szomszéd tanyában jár, az elhagyott faluban az a vélemény alakult ki, hogy ismét megesalt a zsidó, mert nagyon olesón vette meg a nyúl-bőrt. Azt a falusi nem látja át, mert ehhez hiányzik a közgazdasági belátása, hogy bármily olesón is vette meg a zsidó a nyúl-bőrt, a tanyai gazda jól jár, mert azon az eldugott helyen a nyúl-bőr elpusztult volna, a esont és rongy szemétdombra került volna, ha a zsidó házaló, akinek mindenáron kenyér kellett, keserves vándorlás után meg nem veszi és ezáltal nem ad neki értéket.

Ha ugyanaz a zsidó 50 pengő helyett 500 pengővel kezdi üzemet, tiszszerte kevesebbet kell hazudnia, csálnia és talán százszor kevesebbet fárudnia. És ha már 5000 pengővel kezdi üzlethelyiségben, mint nyúl-bőrnagykereskedő, ahová már bevárhatja az eladókat, ugyanazon a szolid alapon áll, mint akárki más. Ennek a kereskedőnek már a hitel lesz a legmegbízhatóbb tőkéje. Kereskedői tisztességről és kereskedői büszkeségről fog beszélni. A zsidó kereskedőnek, mint minden másnak, a *nyomorúság szüli a lelki defektusokat és a konszolidáltság az erkölcsöt*.

De miért kell okvetlen kereskedelemmel foglalkozni a szegény zsidónak? Hogyan mer kereskedni

UTLEVÉL KÉPEK
azonnal
2 db rendelésnél darabja
MŰTEREM 48 fill.
PÁRISINAGYÁRUMÁZ ban

az, akinek semmi alaptökéje nincs? Erre azt feleljük, hogy a *kereskedelem az egyetlen foglalkozás, amely minden alaptöké nélkül kezdhető*, mert a kereskedő közvetítő funkciót végez. Ez a közvetítő funkció, amely közben a zsidó ide-oda szalad, vagyis látszólag óriási forgalmat bonyolít le, kelti azt a hitet, hogy a zsidó gazdag. Grasham-tól, a nagy angol nemzetgazdászról származik ez a pompás hasonlat a forgalomról: ha a forgalom a kereskedő egyik küllőjét tudjuk csak bearányozni, de a kereket rendkívül gyorsan forgatjuk, a keréknek minden küllője aranyosnak látszik. Ilyen optikai csalódás a zsidó gazdagságnak a látszata is...

Tapasztalhatjuk, hogy minden vándor nép, minden vándorló, kóbor egyén és így a *vándorló kereskedő iránt is óriási bizalmatlanság van a népben*. Nem is egészen ok nélkül fél a nép a vándorkereskedőtől, mert ez hamarabb csálnem kóti a presztizs-kérdés és mire a felelősségrevonásra kerülne a sor, ő már a harmadik határban jár.

*Zsidó, tót örmény és rác
Köztünk csak árúni jár.*

*Lakni nem mer senki itt,
Mert kítójuk a szómit.*

(Krizsa J. Vadrózsák 35. l.)

A zsidó kereskedő elleni erőszak nem is olyan bűn, sőt valami magyáros virtus is van benne. A tolvaj romantika glóriát von a betyár feje köré, ki zsidót öl meg, mert kereskedő volt, vagy kocsmáros.

*Megölte a zsidót
Tizenkét garasért
Szeke-re tette
A nyerges lováért...*

*Verje meg az Isten
Azt a szolgabíró!
Mért szánta meg nagyon
Azt a pogány zsidót.*

*Részeg volt a lelkem,
Másképp nem is tette
A zsidó megcsalta
És ő észrevette...*

„A zsidó rászedte”, ezt emlegeti enyhítő körülménynek, de ha nem is úgy történt volna, hiszen csak egy „pogány” zsidó életéről van szó: azt szabad büntetlenül megölni, ennek alapján a szolgabíró nem az igazság kedvéért, hanem a zsidó iránti szánalomból bünteti meg a tettest: a zsidó nem ember a betyár szemében.

Aki hozzászokott ahhoz, hogy büntetlenül sérthet, megalázhat, az a nagyobb bünt, a gyilkosságot sem tartja kizártnak és esodálkzik azon, hogy azt már még sem szabad:

*Találtam tegnap egy zsidót az úton
Kérdeztem hol lakik?*

Azt mondta, hogy Túron

Nem nézhetvén őtet,

Úgy megvágta nyakom,

Hogy feje kiugrott

Mindjárt a szájlyukon.

(Arany—Gyulai II. 333. lap.)

Úgy tüntetni fel a zsidót, hogy jött, zsákmányolt és tovább áll, éppen nem emlékeztet a bolyongó Ahasvérusra, hanem egy barbár hódítóra, egy vandál népre vagy sáskajárásra.

Amikor 2000 esztendő alatt a

Budapest zsidó mulattatói

A Fővárosi Orfeum, az éjjeli Budapest fénypontja, most ünnepelte volna negyvenéves fennállását, ha már — előbb nem alakították volna át színházzá Budapest egyik legszebb színházépületét Fellner és Helmer műépítésszek nagyszerű alkotását. Innen, egy lelkes hírlapíró, *Zoltán Jenő*, kezdeményezésére indult ki Budapest magyarnyelvű szórakoztatása és az ő „Tarka Színpad”-ában már számos, később népszerű zsidó előadóművész, szólista, szerepelt.

Ezt megelőzőleg a „Bretli”-ről, néhány népekezt s szórványos kupléénekest eltekintve, csak német szó hangzott el. Ezek a népekezesek nagyobb részét a zsidóság sorából kerültek ki. A magyar varieté ősei *Neumann Dávid* vezetésével jártak kávéházról-kávéházra.

Az első szervezett mulató a híres „Kék Macska” volt a Király utcában, ennek tulajdonosa egy Katzer nevű ember volt, itt lépett fel először a zsidó *Baumann* Károly, aki nyomdászból lett Budapest kedvence dalosa, itt szerepelt a híres *Schönberg* Rudolf, ide még Rudolf trónörökös és a walesi herceg (a későbbi VIII. Edward) is gyakran ellátogatott

1863-ban nyílt meg a mai Vig-színház helyén Spiegel (Tüköry) sörgyáros „Neu Welt”-je, ahol már híres külföldi artisták is szerepeltek. Ezt követte 1874 ben

zsidót ide-oda kergetik, tüzzel, vassal pusztítják, vízbe fojtják és mikor csak alig 50—100 esztendő óta biztos félig-meddig abban, hogy megállhat valahol, akkor azt mondják neki, hogy a zsákmány után odébb áll. A zsidótól elrabolta a fenéköl uralkodó megszerzett vagyonkáját, vagy elnézte miként rabolja ki a fogadónép, aztán tovább állhatott, illetve tovább rohanhatott lihegve, ha pusztá életét meg akarta menteni.

Ezkből az idézett dalokból is látjuk, hogy a zsidó-ellenes indulgatot mennyire irányíthatja az irodalom. Arra, hogy ezt bőségesen megteszi, nem óhajtottunk itt napjaink irodalmából és költészetéből idézni, mert hisz csak gazdasági kérdéseket fejtegetünk.

a Károly kaszánya Rostély-utcai szárnyában a későbbi Foliés néven ismert mulató. Ennek lelke *Singer* Károly, a későbbi *Somossy* volt. *Somossy* nyitotta meg a Belezna kerti (a mai Pannónia szálló helyén) lévő mulatót, majd a Hajós-utcaiban a *Somossy* orfeumot.

A „Folies”-be vonult *Oroszy* Henrik és *Leitner* Henrik vezetésével a „Kék Macska” együttese. Itt írta, illetve fordította *Oroszy* álnéven a népszerű bohózatok százait. Közöttük a világhírű, jiddisch eredetű (A. Bergmann) *Klabriász* partiet, amely bejárta százezres előadásban az egész világot és végre filmre is került. Itt lépett először színpadra a „kis Rott”, akit műkedvelő előadáson látott először *Oroszy*, itt voltak a zsidó *Steinhardt*, *Springer*, *Baumann*, *Schindler*, *Werner*, *Gerő József*, *Roland*, a híres *Armin József*, *Türk Berta*. A mulató titkára *Herzmann* Károly volt, a későbbi *Herzmann* orfeum tulajdonosa. A *Herzmann* orfeum kezdetben nagyszerűen ment, itt aratta sikereit *Grossmann József*, *Eisenbach*, *Werner Moni*, de a tulajdonos később koldusszegényen fejezte be életét.

Közben igen népszerű lett a Király-utcai Mandl-mulató, ahol nem volt beléptidő, itt játszottak először paródiákat, itt volt a kitűnő Vasvári Adolf, Váradi Emil, Jaulus Morini.

Közben szaporodtak észrevétlen a Caffé-chantanok, közöttük a legnépszerűbb a Rákóczi-úti *Wekerle* Mulató volt, *Glaser* Fülöp kávé igazgatása alatt. Itt aratta nagy sikereit *Göndör* Aurél, mint *Kátsa* cigány.

A millenniumi kiállítás idején nyitotta meg világraszóló mulatóját „Ósbudavár”-t a mai Angol Park helyén *Friedmann* Adolf, itt főleg külföldiek léptek fel.

A Városligetben is ebben az esztendőben nyílt meg az „Olympia” itt lépett fel *Ujvári* Károly, *Hunyadi* Emil, *Roland* Robert.

A Fővárosi Orfeum Tarka Színpadának tagjaként kezdte diadalútját *Gyárfás* Dezső a „Berger Zsigá”-val. Itt lépett fel a már említett *Baumannon* kívül *Kornai Berta* és *Albach* is. A Tarka Színpad írói között találjuk a zsidó *Molnárt*, *Heltait*, *Szomaházyt*, *Nagy Endrét* (kitért), *Pásztor* Árpádot, a zeneszerzők között *Zerkovitz* Bélát, *Weinert* és később *Márkust*. A Folies házszerzője dr. *Haaz* István ügyvéd volt.

1908-ban épült a Royal Orfeum, amit *Fodor* Oszkár, majd *Brunn* Sándor és *Föld* Aurél igazgatták, később átvette a szerencéseszerű *Bálint* Dezső, majd *Tarján* Vilmos és *Zerkovitz* Béla.

Az épületben lévő Sörkabaréban lett népszerű *Szölke Szakáll* és *Salamon Béla*, míg a Royal Orfeum sztárja *Solti* *Hermán* volt.

De nemesak az orfeum népszerűsítése és magyarosítása terén végeztek úttörő munkát zsidó vagy zsidó eredetű artisták, zeneszerzők, írók és vállalkozók, hanem a magyar Cabaret megteremtése körül is, ezekről, majd külön cikk keretében számolunk be.

—r.—nd.

Bélyeg

és bélyegalbum a jegyzéket érdeklődőknek bérmentve küld: **ABONYI JENŐ** bélyegkereskedése, Budapest, IV. Váci uca 45 szám. Telefon: 186—3—36.

NEUVIRTH TESTVÉREK

Órás- és ékszerészek
Budapest VI, Király-u. 28. Telefon: 125-084

Alkalmi és nászajándékok, briliáns ékszerek,

ezüst gyertyatartók, serlegek, menorák, tóra-garnitúrák

nagy választékban! **Alkalmi vételek.** Saját műhely! Szombat- és ünnepnap zárva!

Tehát mi izgatunk

A fakóképi állástalan tanár levele a természetes részvénytársasági igazgatóhoz

Nagyon sajnálom, kedves direktor úr, hogy távolléte miatt most nem tudunk a felekezeti élet eseményeiről a szokott módon szép kettesben diskurálni. De mert nem akarom, hogy a legfrissebb aktualitás elvesszék számunkra, hát levélben értesítem, mi történt idehaza.

Azon kezdem, hogy a síputcai vezérség kedvelt leibzurnálja, rossz szokásához híven, e héten is megjelent. (Meddig még?) Ez magában véve egyáltalán nem volna különös és figyelemreméltó, mert hiszen az adófizető hittestvérek — bár más célra — kipréselt adópengőiből elvégre még ki lehet hétről-hétre adni egy lapot. Az egész nem egyéb, mint egy jelentéktelen feladat a zárszámadás el- és kitüntető büvészmutatványosai számára. Nos hát ez a lap legutóbbi számában nem egyébre vállalkozott, mint arra, hogy napnál világosabban bizonyítja, hogy mi izgatunk a pesti hitközség ellen. Hát mit szól ehhez? *Mi izgatunk!* No meg persze a *Múlt és Jövő* is, a *budai hitközség* is és a *cionisták* is. Még pedig úgy képzelem, hogy a budai hitközség megrendeli, mi meg végrehajtjuk az izgatást. De az izgatáshoz — ő csak tudja! — nem csupán rendelő és végrehajtó kell, hanem *serkentő* is, aki vagy amely „üdvözlő átiratokban *serkenti* a további küzdelemre a pesti hitközség támadóit”. Ezt a szerepet pedig egyszerűen a *cionistáknak* varrja a nyakába.

Láthatja ebből, kedves direktor uram, hogy a maguk dédelgetett lapocskája milyen becsületesen végzi a munkáját. *Minthogy állításainkért mi mindenkor helyt tudunk állani, amit ő és patrónusai igen jól tudnak és minthogy azt is tudják, hogy a pesti zsidóság közvéleménye ugyanúgy gondolkozik a pesti hitközség vezetőségének működéséről, mint mi, — nem tehet egyebet, mint hogy valótlan-ságokkal bombázza a mi állásainkat és igyekszik a közvéleményt megtéveszteni.* Tudja, direktor úr, nem tudom, minek minősítem azt az eljárását, amellyel a *hitközséget* önmagukkal azonosítják

és úgy állítják be a dolgot, hogy mi a *hitközséget* bántjuk, amikor az ő gesztiójukat bíráljuk és ostromozzuk. Mondhatnám *bárgyuságnak*, hogy feltételezik Pest és az ország zsidóságáról, hogy ezt elhiszik nekik. Mondhatnám *ravaszágnak* is, mert elvégre arra igazán joggal számíthatnak, hogy a *hitközség* ellen aztán senki sem fog felsorakozni, csak hogy elfelejtik, hogy a tisztánlátókat ilyen kis ravaszkodással nem lehet megtéveszteni. Mondhatnám *lelkiismeretlen félvezetésnek* is, amikor azt hangoztatják, hogy már csak azért sem lehet az igazság a mi oldalunkon, mert hiszen a többség az övék. De nem ezt mondom, hanem azt mondom, hogy magatartásuk: *gyávaság* és *zsidótlanság*.

Mintha látnám, hogy rágja most szivarját, kedves direktor uram és hogy húzza fel a homlokát, mert az Ön meggyőződése szerint a gyávaságot aztán igazán nem lehet rájuk fogni. Hát annyi bizonyos, ezt elismerem magam is, valóban bátorság, sőt vakmerőség kell ahhoz, hogy „a világ második legnagyobb hitközségén” így uralkodjanak, hogy azt így vezessék a biztos sorvadás felé. De hát teheték, mert arra számítottak, hogy a tömegek úgy is indolensek és ez, sajnos, sokáig igaz is volt. Aki pedig a befentesek közül, mert valami miatt felszólalni — elintézték. Vagy baráti-lag, vagy terrorral. *De a kritikát elviselni, hangozzék az el belül, vagy kívül, — képtelenek. Hát mi ez, ha nem gyávaság?* Vagy érheti kifogás eljárásukat, vagy nem. Ha nem, megint csak azt mondom, amit a múltkor: semmisítsék már meg kritikánkat, törjék össze, zúzzák már pozdorjává állításainkat, hisz nem nehéz. Nem kell mást tenni, mint *Friedmann* Ignác javaslata értelmében egy elfogulatlan bizottságra bízni kérdéseink és állításaink kivizsgálását. Ha ez a bizottság nekik ad igazat — mi lojálisan be fogjuk ismerni tévedéseinket és nyilván-

nosan meg fogjuk követni a hitközség vezetőségét. Nekünk lesz hozzá bátorságunk és erkölcsi erőnk. De szeretnénk már bennük is látni azt a bátorságot és erkölcsi erőt, hogy a közvélemény megnyugtatására szabad folyást engedjenek a dolgok elfogulatlan kivizsgálásának. De ez az, amit ők nem mernek. Ehelyett hol *alattomos támadásról*, hol meg *izgatásról* beszélnek. A gyávák.

De nemesak gyáva, hanem *zsidótlan is magatartásuk*. Zsidótlan, mert mindent alárendelnek a maguk hatalmi érdekeinek és ha szemük elé tárják is hibáikat inkább tűrik a zsidóság felekezeti, kulturális és erkölcsi érdekeinek esorbólását, csak hogy ők a hatalmat megtarthassák. A szellemi életet üzemcsökkentették, az iskolák és az ifjúság sorsának intézését avatlatlanok, vagy legjobb esetben jóindulatú dilettánsok kezébe tették és a *Könyv* helyett a *Főkönyv* lett a legfőbb tisztelet tárgya és minden tudás szent forrása.

Egyébként wie der Schelm ist, so deutet er. Ne csodálkozzunk, hogy a maguk lapja azzal vádol bennünket, hogy mi *rendelésre* írjuk cikkeinket, azaz az ő nyelvén: *támadásainkat és izgatásainkat*. Ő és patrónusai persze, azt nem is tudják elképzelni, hogy egy lap meggyőződésből és a szent ügy önzetlen szolgálatában szólaltasson meg olyan férfiakat, akik ugyancsak tiszta meggyőződésből és zsidó hitük, zsidó erkölcsük megvesztegethetetlenségével szállnak síkra a Pesti Izr. Hitközség megmentéséért.

És még csak egyet, kedves direktor úr. Azt persze természetesen fogja találni, hogy a cikkben egyik vakmerően valótlan állítás a másikat követi. Arról már nem is beszélek, hogy az *egyetem magyar zsidóság* lapjának meri magát nevezni. Hogy mennyire nem az, azt a hitközség pénztára és könyvelőse bizonyíthatja legjobban. Ha az volna, aminek mondja magát, akkor nem kellene, hogy a pesti zsidóság adójövedelméből annyi sok-sok ezer pengőt költsenek rá. Vagy ott van a már annyiszor megcáfolt adata a budai választás eredményéről.

Beliczay méhviasz beeresztő vezet! Budapest, VII., Csányi-utca 3.

Azt állítja, hogy a „budai hitközség tagjainak 40 százaléka az unifikáció mellett”, holott mindenki tudja, hogy nem a tagok összegének, hanem a leadott szavazatoknak nem is negyven, hanem csak valamivel több, mint 36 százaléka, az összes szavazatjogosultaknak pedig csupán 24 százaléka állott melléjük. Ennek is jórésze kényszerből, függőségből, vagy más hasonló okból.

Különben, hogy kedvelt lapjuk valahogy már a beszámíthatóság

határára került, azt mutatja az is, hogy már a szavak értelmével sines tisztában. Patai nyíltságos kiállítását alattomos támadásnak mondja, a mi objektív kritikánkat pedig izgatásnak. Most már nem esodálkozunk azon sem, hogy „A zsidó népköltészet remekeiből” c. cikkében a Kolnhidr-estéről, két helyen is, mint estélyről beszél.

De azt hiszem, most már ebből elég. Jó ünnepeket és jó pihenést kíván Önnek

SPECTATOR

Az imádság kapui bezárultak, a könnyek kapui még nem...!

Schwarz Samu emlékűnnep a Szent Imre-városi templomban

Alig néhány hónapja annak, hogy a Szent Imre-városi templom komor gyászpompába öltöztetett falai közül utolsó útjára kísértette a főváros zsidósága Schwarz Samut, a templom megteremtőjét és ma megint az ő emlékének jegyében gyülekezik egybe az a népes tábor, mely szellemi vezérét, barátját, mintaképét, jötevőjét tisztelte benne. A templomelőjárói helyeken a Budai Hitközség és Chevra vezetősége és a körzet vezetői, a zsúfolt padsorokban Buda zsidóságának egész elitje. Felavatják a díszes tórafüggönyt és három dísztakarót, melyekkel Schwarz Samu családja díszíti fel a család fő emlékének megörökítésül a templomot és ma lepezik le azt az emléktáblát, mely a templom falába foglalva fogja őrizni a hitközség kegyeletéből az alapító nevét.

Kigyulladnak a templom lámpái és fényükben megcsillan a három selyemben és aranyban ragyogó takaró, mely a papi székeket és a szószéket díszíti. Fejvillan két reflektor és harsány fényében égni kezdenek a fehér-kék arany tórafüggöny ábrái és betűi, melyek Isten dicsőségét és békéjét hirdetik. Felzúg a kórus, elhangzik a „Ha az Isten...” zsol-tár, majd dr. Kriszhaber Adolf, a Budai Hitközség elnöke lép a tóra elé, hogy ünnepi beszédben méltassa a nagy halott munkásságát és művét.

— Örömmel veszek részt abban az áhitatban — mondja — mely ebből a hajlékból a túlvilág felé árad és az Ő emléket örökíti meg.

Az ember elmúlt, de a mű, melyet alkotott áll és hirdetni fogja emléket, áldozatkészségét példaadásul a jövő nemzedékek számára.

Dr. Gosztanyi Armin előljáró, a körzet elnöke beszél utána.

— Mint a mágnestű, úgy mutatott Schwarz Samu élete nagy célja, a templom megalapítása felé. Azokra a takarókra, melyek az ő emléket örökítik meg az egy-ség és a béke jeleit öltötték és ebben a békében és egységben dolgozzon Buda zsidósága a magyar nemzet és a magyar zsidóság érdekében.

Az énekkar zsol-tárjának hangjai között lép most a szószékre dr. Benoschofszky Imre főrabbi.

— Az imádság kapui bezárultak — mondja utalással Ros-Hasónó ünnepére — de a könnyek kapui még nem. Nem csak azért időszerű most ez a mondás, mert nincs közöttünk senki, aki ne áldozna egy könnyecseppel Schwarz Samu nemes emlékének, hanem azért is, mert a mi nagy testvérünk azoknak a hősöknek sorába tartozott, akik az élet nagy pillanataiban nem szégyelltek a könnyeket. Két ilyen nagy pillanatánál az ő életének én is jelen voltam. Az elsőnél, mely egyúttal első szereplése is volt a körzet élén apja emlékének hódolt, aki igaz és jó ember volt és mialatt apjának emberi nagyságát idézte, két ragyogó könnyecsepp, a lélek-

nek két fénylő gyémántdísze gördült alá a szeméből. A másik alkalommal beteggyáiban fekvő fogadta barátait. Beszélt emberfeletti szenvedéseiről, de szemei szárazak maradtak. Azután a felavatás előtt álló templom felől intézkedett és ekkor lassan megindultak szeméből ismét a könnyek. Ezeknek a könnyeknek emlékezte maradjon meg örökké szíveinkben.

Ezután a tóra elé lép a főrabbi. Fekete papi talárja sötéten emelkedik ki a függöny fehér háttéréből. Magasra emeli az ezüst kelyhet, melyben már benne a péntek esti istentisztelet boráldásának bora. Felavatja az emléktáblát és az ünnepi lepleket, majd megálaja a gyülekezetet. Perlmann Arnold kántor az „Él molé rachamim”-ot énekli. Vége a kegyeletes ünnepnek, melynek befejezése beelőz a péntek esti istentisztelet első imádságába.

— Halálozás. Dévai Nándor építőmester f. hó 11-én hosszas szenvedés után elhunyt. E hó 14-én kedden temették a farkasréti zsidó temetőben mély részvét mellett. Halálát családjá és kiterjedt rokonsága gyászolja.

Mindenkit érdeklő

könyv a

Lakók és bérbeadók

joga.

Irta: BERÉNYI SÁNDOR dr.
ügyvéd, szakíró.

Tartalmazza a legújabb lakás-rendelet teljes és hiteles szövegét bőséges magyarázatokkal, 1000 vezérszavas betűsoros tárgymutatóval és a magyar polgári magánjog törvényjavaslatának teljes szövegével.

Ára 3 pengő.

Kapható a Zsidó Élet kiadóhivatalában.

Legszébben, leggyorsabban és legolcsóbban mos, fest és tisztít a GERÖFFY-gőzmosóda
Legkisebb tételért is hához megyek. Telefonhívó 125-767. (VI, SZONDY-U, 66)

HIREK

NAPTÁRO

1937 szept. 17, péntek — Tisri 12 (szombat bejöv.: 5.40) — szept. 18, szombat — Tisri 13. (hetiszakasz: Haazinu, Haftóra: Vajdaber Dóvid, szombat kimen.: 6.35) — szept. 19, vasárnap — Tisri 14, erev szukkósz — szept. 20, hétfő — Tisri 15, Szukkósz első napja, — szept. 21, kedd — Tisri 16, Szukkósz második napja. — szept. 22 szerda — Tisri 17 (chol hamóéd első napja) — szept. 23, csütörtök — Tisri 18 (chol hamóéd második napja) — szept. 24 — Tisri 19 (chol hamóéd harmadik napja, szombat bejöv.: 5.20) — szept. 25, szombat — Tisri 20 (sabosz chol hamóéd, kóhelet, chol hamóéd negyedik napja, szombat kimen.: 6.20) — szept. 26, vasárnap — Tisri 21, hosánó rabó — szept. 27, hétfő — Tisri 22, semini acerész — szept. 28, kedd, — Tisri 23, szimchász tóra. — szept. 29, szerda — Tisri 24, iszré chag szukkósz — szept. 30 csütörtök — Tisri 25.

*

— **FELKÉRJÜK** azon tisztelt előfizetőinket, akik az előfizetési díjat még nem küldték be, hogy azt mielőbb hozzánk juttatni kegyeskedjenek, nehogy lapunk szétküldésében fennakadás álljon be. „Zsidó Élet” kiadóhivatala.

— **Rosenberg Sándor jubileuma.** Rosenberg Sándort, a Gschwindtgyár igazgatóját a gyárnál töltött 40 éves működése alkalmából a gyár igazgatósága és tisztviselői meleg ünnepségekben részesítették. Szeretettel üdvözölték feleségét is, akinek jótékony szívével legéndákat mesélnek azok a szegények, akik feltűnés nélküli segítő munkája révén álláshoz, meleg ételhez és ruhához jutottak.

— **Arányi Adolf családi ünnepe.** Arányi Adolfnak, az Újpesti Izr. Hitközség és Chevra Kadisa közszertetnek örvendő elnökének fia, Arányi István, augusztus 28-án tartotta barmiczyvóját az újpesti izr. templomban. Ez alkalmából az újpesti és pesti zsidóság nagy számban kereste fel szerencsekívánataival Arányi Adolfot és feleségét.

— **Stiller Bertalan emlékezete.** Grosz Nándor ny. cukorgyári igazgató, „Professor Berthold Stiller zum Zentennarium 1837—1937” címmel meleghangú kis iratban emlékezett meg Stiller Bertalanról, a Zsidókórház egykori halhatatlan professzoráról.

— **Párizsban megnyílt a faji gyűlölet elleni kongresszus.** Szeptember 10-én nyílt meg Bernhard Lacache író elnökletével és 300 delegátus részvételével a faji gyűlölet és antiszemitizmus áldozatainak érdekében egybehívott kongresszus. A kongresszust egybehívó szervezetet egy évvel ezelőtt alakították meg és annak idején azt a határozatot hozta, hogy mindig a nürnbergi nemzeti szocialista nagygyűlés időpontjára fogja egybehívni a tagállamok küldötteit, hogy megerősítse a világot emberi és emberbaráti érzéseiben. A kongresszuson a zsidókon kívül résztvettek a sárga és fekete faj képviselői is.

— **Megjelent az IMIT új Évkönyve.** Dr. Szemere Samu tanügyi főtanácsos szakavatott szerkesztésében a napokban jelent meg az Izr. Magyar Irodalmi Társulat 1937. évi Évkönyve. A gazdag tartalmú Évkönyvből kiemeljük Dr. Krausz Sámuel, Dr. Pollák Miksa, Dr. Mohácsi Jenő, Dr. Kunos Ignác, Dr. Kohlbach Bertalan, Dr. Fürst Aladár, Dr. Zsoldos Jenő, Dr. Naményi Ernő, Dr. Patai Rafael, Várnai Zseni értékes írásait.

— **Sírkőavatás.** Lebovics Józsefnek, a pár hónappal ezelőtt elhunyt tudós mágoesi főrabbinak sírkövet augusztus 22-én avatták fel a rákoskeresztúri zsidó temetőben ünnepélyes keretek között. Bornstein főkantort imája után dr. Bernstein Béla nyíregyházi főrabbi emlékeztet meg a nagytudású főrabbi érdemeiről és áldados működéséről, majd Feigl L. H. gyöngyösi főrabbi mondott szívbemarkoló búcsúbeszédet. Dr. Neumann József óbudai főrabbi tartott Tóramagyarázatokkal egybekötött „heszped”-et. Bornstein főkantort énekével és dr. Farkas József körzeti rabbi „rabbonon kadisá”-val ért véget a kegyeletes aktus.

Férjhezmenendők és nosülandók
forduljauk bizalommal a huszonhétzendeje fennálló **Nagy Jenő** házassági irodájához, Budapest, Rákóczi ut hatvanegv. Telefon. (Dizkrét, cégejelzéstelen levelezés.)

Néhai dr. Kecskeméti Lipót
nagyváradi főrabbi
művei újból kaphatók
minden könyvkereskedésben
leszállított áron:
Jeremias próféta, 3 kötet . . . **8.— P**
Essaias próféta, 3 kötet . . . **8.— P**
Egy zsidó vallás van-e, több-e **2.50 P**
Vallási zsidóság és nemzeti zsidóság **2.— P**

— **Barmiczyvó.** Hutterer Mór, az Óbudai Chevra Kadisa közszertetben álló főtitkárának fiát Ernőt szept. 4-én avatták fel a zsidó közösségbe az óbudai izr. főtemplomban. A felavatási ünnepségen testületileg vett részt az óbudai hitközség vezetősége, dr. Neumann József főrabbi és Kemény Lajos m. kir. kormányfőtanácsos, hitközségi elnökkel, az Óbudai Chevra Kadisa vezérkara Zichermann Antallal az élén, képviseltették magukat még az óbudai izr. nőegylet, a Bikur Cholim Egyesület, a Lelkiüdv Egylet, az Iskolaszék, a tantestület, ezenkívül az óbudai hitközség tagjai igen nagy számban, akik elhalmozták szerencsekívánataikkal a közszertetben álló főtitkárt és feleségét.

— **A sarkadi orth. izr. hitközség százéves jubileuma.** Augusztus 29-én tartotta meg a sarkadi orth. izr. hitközség fennállásának százéves jubileumát. A délutáni díszközgyűlésen Grosz Manó főrabbi beszéde után Rác Pál plébános, vitéz Leel-Össy Árpád országgyűlési képviselő és Komlós Gábor községi bíró szólaltak fel. A főispánt Hollósy István főszolgabíró képviselte. A díszközgyűlés után a Grosz főrabbi lakásán levő jubileumi helyiségből az új Tórát a templomba kísérték. A menet élén a leventezenekekar haladt. A templomban a Hisekegye elénekélése után a Tórát a frígyszekrényben helyezték el, majd a Himnusz hangjaival ért véget az ünnepély.

— **Özv. Blockner Izidorné halála.** Blockner Izidorné, szül. Eisler Regina, Blockner Izidornak a Blockner J. hirdetőiroda megalapítójának és szenior főnökének özvegye 74 éves korában meghalt. Halálát gyermekei ifj. dr. Balázs Dezső ügyvéd, Balázs Blockner Pál, a Blockner J. hirdetőiroda társtulajdonosa, Hajós Alfrédné, szül. Blockner Vilma, Balázs György és kiterjedt előkelő rokonság gyászolja. Csütörtökön, folyó hó 16-án temették mely részvét mellett.

— **A „Sarah” iskolahajó Palesztinában.** A civitaviceiai zsidó tengerészeti iskola első iskolahajója a „Sarah I” 44 tiszttel, kadettal és matrózzal befutott Haifa kikötőjébe, ahonnan vonaton utazott tovább Tel-Avivba. Tel-Avivban Rokach polgármester fogadta a zsidó iskolahajó legénységét és méltatta az esemény jelentőségét. A „Sarah” jelenleg francia lobogó alatt fut.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Böjti szójáték

Jomkippurkor hallottuk a dohányuteai templom udvarán. Ketten beszélgetnek a hitközségi ügyekről. Az egyik méltatlankodik azon, hogy a hitközség milyen ellenséges magatartást tanúsít a cionizmussal szemben. Elvégre — lehet valakinek más meggyőződése és véleménye a cionizmus kérdésében, mint neki, azért nem kell középkori módon ellenségként állni vele szemben. Mikor fogják már itt egyszer megtanulni, legalább is tisztelni a mások véleményét és tiszta meggyőződését?

— No, nem tagadhatja, hogy a Síp-utca mégis közeledett már a cionizmus felé.

— ???

— A cionizmust még nem eresztí ugyan be a falán közé, de a spiclionizmust annál szívesebben látja...

A másik hátbavágta, de nevetett.

A Legyező átnemesít

Utolsó számában a következő hirdetés jelent meg:

Nevelőnőnek

menne..... idén
végzett fiatal tanító:
M..... József.....

Merész vállalkozás! De a Legyező segítségével miért ne vállalkozzék?

Utójáték: pofozkodás

Legutóbbi számunkban hírt adtunk arról, hogy a Síp-utcai kancellária milyen ribilliót, hisztériás indulatkitöréseket okozott az adónyilvántartó egyik kötetének egy éjszakára való eltűnése. Másnap, mikor az eltűnt könyv visszakerült és a megtévedt alkalmi irodistanót eltávolították, ez járandóságainak elintézése végett, később visszatért, még pedig kettős testőrséggel, a férjével és a fiával. Bementek az osztályvezetőhöz az elszámolás megejtése céljából, de sehogyan sem tették nekik, hogy az altiszt mindenütt a nyomukban van és az osztályvezető irodájá-

ból sem akart ott tartózkodásuk alatt távozni. Felszólították a főnököt, hogy távolítsa el az altisztet, de ez hamar közbevégett, hogy ő bizony nem megy. Erre az egyik testőr pofonütötte a „renitenskedő” altisztet, ez visszaadta a kölesönt, de hamar megkapta megint és ebből, az eleinte taktusban folyó ide-oda lökésekből, csakhamar olyan általános parázs verkedés lett, újabb résztvevők bekapcsolódásával, oly hempergőzés a padlón, olyan orr- és fogverések, karmolások, stb., hogy a szegény főnök azt se tudta, mihez kezdjen. Mikor aztán valahogy nagynehezen végetért a véres csata, eltűnődött.

— Uram Isten, mi minden lehetséges itt ezen a kancellárián?!

Egy hatásos levél

A következő *érdekes* hírt hallottuk. Tudvalévő, hogy a Pesti Izr. Hitközség alkalmazottainak tőkéből az V. kerületben házat épített a kancellária. Akik arra jártak, azt mondják, sehol sem látták az állványokon a szokásos

— Liebermann műveit eltávolították a német szépművészeti múzeumból. A Berliner Nationalgalerie új igazgatója, Karl Kurt Eberlein Hitler müncheni beszédének következtében és az abban adott irányelvhez híven eltávolította a múzeum gyűjteményéből Max Liebermann tanárnak, a világhírű német festőművésznek műveit. Ezek a művek, a festő jelentőségének megfelelően egy egész termet töltöttek meg. Hanfstängl, a nemrég lemondásra kényszerített igazgató a maga idejében nem engedte meg, minden irányú kísérlet ellenére, hogy a Liebermann-teremhez hozzányúljanak. Az új igazgató ügylátszik ezzel az intézkedéssel akarta megbizonyítani, hogy benne a választás nem esett méltatlanra.

Matteine c i á n o z
játékkalal

Király uccá 16. Tel: 116-138.

BOROS ÉS KOHN
cégtulajdonos: BOROS JÓZSEF
SÍRKÖRÁKTÁRA
Budapest, Károly-körút 17. sz.
Most: az új üzletházban.
1937-ik év végéig elköltözködik

Olcsó árak!

táblát, amely az építető, a tulajdonos nevét feltüntette volna. Így tehát, miután az építés befejezése — ügylátszik — nagyon sürgős, szemet húnytak afölött, hogy még szombatokon is folyt a munka. Egy hittestvérünk, aki tudta, kié az épülő ház, szörnyen felháborodott ezen, de különösen azon, hogy még a két roshasónói napon is késő esti órákig dolgoztak a házban, — az ünnep után levelet írt a Síp-utca, hogy így meg úgy... ez talán még sem illik, ezt a Pesti Izr. Hitközségnek mégsem szabad tenni, ha nem is közvetlenül az ő, hanem az alkalmazottai nyugdíjintézetének vagyona épül a ház, mert hiszen ez a vagyon a hitközség kezelésében van. Megkérdezte még azt is, nem óhajtják-e, hogy a nyilvánosság elé vigye a dolgot, mert ez bizonyára emelné a hitközség urainak a népszerűségét.

A levélnek megvolt a hatása: Jomkippurkor szünetelt a munka. (A hírt nem a levél írójától kaptuk. — *A szerk.*)

— **Szülők figyelmébe.** Ha gyermekét télen át kevés költséggel jól akarja a fővárosban elhelyezni, ott, ahol napi ötszöri bőséges és szigorúan rituális ételmezésben, egészséges komfortos lakásban, mosásban, fűtés-világítás, fürdő és házi orvosi kezelésben részesül és emellett otthoni felügyelet alatt áll, küldje a Minsz által létesített Etelka otthonba. Mindezért havi 70.— pengőt számítnak fel és várjuk mielőbbi jelentkezését a szövetség irodájában: Budapest, VII., Síp-utca 12. Telefon: 141—919.

— **A Magyar Izr. Nőegyletek Országos Szövetségének** ápolónőket és gyermekgondozónőket kiképző tanfolyama most veszi kezdetét. Felvétetnek 18—30 éves korhatárig feddhetetlen előéletű leányok és gyermektelen asszonyok, akik legalább 4 középiskolát végeztek; érettségizettek előnyben részesülnek. A tanfolyam 18 hónapig tart, mely idő alatt a növendékek az e célra berendezett és fenntartott otthonban laknak, hol teljes ellátásban, stb. részesülnek. Az ellátás szigorúan rituális. Az ellátás díja havonta 65 pengő. Bővebb felvilágosítást nyújt a Minsz iroda: VII., Síp-utca 12. Telefon: 141—919, ahova a kellőleg felszerelt kérvények is benyújtandók.

ZSIDÓ VILÁGKRONIKA

A Népszövetség

plénuma kedd délutáni ülésén megkezdte az állandó mandátum-bizottság jelentésének tárgyalását. Ez a jelentés elismeri a mandátum további fenntartásának nehézségeit és megállapítja, hogy az ország felosztásának terve komoly mérleget igényel, mert más megoldás aligha lesz lehetséges. Leszögezi azonban azt is, hogy a jövő nyugalomát a megosztás keresztülvitele aligha fogja egymagában biztosítani, sokkal inkább függ ez attól, hogy milyen hatással lesz az arabok és zsidóknak jövőbeli viszonyára. Mindenesetre szüksége fog mutatkozni a megosztás esetén egy átmeneti idő biztosításának, mely alatt a két állam önálló szervezete megalakulhat és ennek a szervezetnek működése túljut a kezdeti nehézségein. Az átmeneti, vagy időleges kantonizálás, vagy két átmeneti mandátum formájában valószínűsíthető.

Eden angol külügyminiszter

volt a Népszövetség ülésének első szónoka. Ismertette a kérdés lényegét, majd a pillanatnyi legfontosabb lépésnek azt jelezte, hogy a népszövetségi tanács alakítson új szervet, mely a helyszínen tanulmányozza a problémát. Ismét felvette Eden külügyminiszter a bevándorlás időleges korlátozásának szükségét és közölte, hogy a jelenlegi tervek szerint a bevándorlást a legközelebbi nyolc hónap alatt nyolcezer lélekre akarják korlátozni. Ez azonban ellentétben áll a mandátum-bizottság felfogásával, melynek csaknem valamennyi tagja ellenzi a korlátozás életbeléptetését. Eden végül azzal fejezte be beszédét, hogy Anglia csak egy megoldást látja a problémának: a felosztást külön arab és külön zsidó államra.

Eden után

Delbos francia külügyminiszter beszélt, anélkül, hogy a kérdésben állást foglalt volna. Ezt az állásfoglalást az ülésnek egy későbbi időpontjára helyezte kilátásba. Beck ezredes, lengyel külügyminiszter szükségesnek látta, hogy minél több zsidót lehessen Palesztinában elhelyezni, míg Jordan újjélandi delegátus annak a reményének adott kifejezést, hogy sikerülni fog létre-

hozni a zsidók nemzeti otthonát és a megegyezést az arabok és zsidók között.

A lengyel zsidóság

helyzete egyre tragikusabban alakul. Szüntelenül tartanak a zsidóellenes zavargások és bojkottmozgalmak. Legutóbb Strykóban, Radomban, Kielcében, Rembertowban, Kulesz-Koszielnyben, Dlugoszolyban, Varsóban, Tuzankában és Pietrkóban támadtak véres zavargások. Varsó Pruszkov nevű elővárosának polgármesterét egy zsidó könyvkereskedés elhagyásakor megtámadták és megsebesítették.

Roosevelt elnök

Amerika zsidóságához a Ros-Hansonnok alkalmával meglehetősen üdvözlendő intézést, melyben annak a reményének adott kifejezést, hogy az új év nemcsak az Egyesült Államok zsidó polgárainak, hanem az ország valamennyi polgárának fog növekedő prosperitásával szerencsét hozni.

A Magyar Cionista Szövetség közgyűlése

Élénk érdeklődés mellett tartotta meg a Magyar Cionista Szövetség f. hó 12-iki közgyűlését. A gyűlés kiemelkedő momentumá volt dr. Miklós Gyulának, a Szövetség elnökének kongresszusi beszámolója, aki csaknem egy órás beszédben ismerte a 20. cionista kongresszust, annak határozatait és a zsidó állam megalakulásának nemzetközi jelentőségét.

— Az egész kongresszus a legkiemelkedőbbet nyújtotta, amit valaha zsidó közület nyújthatott sorsdöntő tanácskozáson, — mondotta dr. Miklós. — Minden vélemény, minden vélemény, minden érvelés figyelmet keltett és törelmes meg-

hallgatásra talált, a személyeskedés teljes kiküszöböltsége valóságos szent helyé avatták a kongresszust.

— Meg kell hajolnom egy nagy igazság előtt — mondotta beszéde során az elnök — 2000 év óta Anglia volt az egyetlen állam, amelyik a zsidók mellé állott és lehetővé tette számunkra, hogy őseink földjén új otthon alapítsunk. Bármilyen kicsiny lesz is a zsidó állam ezt Angliának köszönhetjük.

Az elnök ezután rátért a megalkotandó zsidó állam települési, gazdasági, politikai és nemzetközi jogi jelentőségére. Beszédét a következő szavakkal fejezte be:

— Láttam könnyeket a szemekben, a fájdalom könnyeit, az öröm könnyeit. Láttam óvatos bölcsesket és láttam a magabizás kicsattanó erejétől duzzadó ifjú embereket. Csak egyet nem láttam: a csüggedésnek legkisebb nyomát. A zsidó nép sok ezeréves dicső, bár fájdalmas történetéhez méltó lelki verte-zettséggel rálépett az új útra.

A nagy tetszéssel fogadott beszéd után dr. Fried Frigyes a Szövetség működéséről szóló jelentést dr. Buk Miklós a zárszámadást, a mérleget és költségvetést, dr. Neumann Emil pedig a számvizsgáló bizottság jelentését terjesztette be. A jelentések és előterjesztések felletti vitában felszóltak dr. Richtmann Mózes, Lefkovits Sándor, Kardos Ödön, dr. Osztern Lipót a Szövetség hitközségi politikáját bírálta és kiemelte, hogy dr. Patai József cikke, noha a hitközséget bírálta, magában a hitközségi vezetőségben is szimpátiát keltett. Székely Mór indítványára a jelenlevő dr. Patai Józsefnek a közgyűlés közönetét szavazott a hitközség politikájával foglalkozó cikkéért. Elek Szilárd terjesztette be a Jelölő Bizottság javaslatát, melyet a közgyűlés elfogadott és megválasztották az új tisztikart, akiknek nevében dr. Miklós Gyula mondott közönetet. Az új budapesti tisztikar tagjai a következők: elnök: dr. Miklós Gyula, ü. v. elnök dr. Fried Frigyes, társelnökök: dr. Izsak Ede, Márar Arnold, dr. Rajka Ödön, Stern Zsigmond, főtitkár: Epstein Ákos, titkár: dr. Braun Sándor, ügyészek: dr. Jordán Lajos, dr. Ungár Lipót, jegyzők: Márar Arnoldné, Kardos Ödön, háznagy Eisler Béla, ellenőrök: dr. Neumann Emil, Klein Hermann, könyvtáros: Radó Géza.

Síremlékek

a legolcsóbb árban
Lőwy-nél Budán
 II. Fő-u. 79. Tel.: 151-581.
 Fióküzlet és telep III. Bécsi-út.
 A trolleybusz indulási állomásától 2 percnire.

Emlékek

BÁRON JÓNÁS

Irta: FELEKI SÁNDOR

(40)

Az 1911-ik év egyik forró augusztusi napjának délelőtt súlyos operációt végzett *Báron Jónás* tanár, a pesti zsidó kórház főorvosa, a hírneves sebész. A műtét befejezése után arról panaszkodott, hogy nem jól érzi magát. Asszisztense, tiltakozása ellenére hazakisérte. Báron lepihent és szót a szobalánynak, hozzanak neki egy csésze teát. Néhány perc múlva a leány a teával visszatért s a kiváló sebészt halva találta. Szíve ölte meg, noha soha szívbajról nem panaszkodott. Az a szív, mely mindig önzetlenül és másokért vert s bár az a hír járta róla sok adomában, hogy pénzsóvár, ez nem volt igaz, s egy hosszú erkölcsi sikerekben gazdag élet után teljesen vagyontalanul halt meg, ami legjobb bizonyíték az ő önzetlen, tiszta munkásságának.

Báron Jónásról írva, nem tagadom, hogy elfogult vagyok. Hiszen nagybátyám volt, boldogult édesanyjának öccse s negyven év alatt kevés oly nap volt, hogy vele ne találkoztam volna. Megismerhettem nemes, tiszta szívét, őriási tudását, nagy szeretetét, mely nem ismer különbséget szegény és gazdag között. Akárhányszor ha súlyos és bár mily szegény betege volt, még éjjel is felkereste a Szabolcsutcai zsidó-kórházban, mely akkor még a főváros külső része volt. Nemesak, hogy nem fogadott el szegényektől honoráriumot, de azokat titokban segítette is. Az ő állítólagos nyersége csak arra szolgált, hogy végtelen jóságát ne fitogtassa és palástolja. Akivel csak egyszer is találkoztam, — nem tudott szabadulni személyének varázsa alól. Szellemes megjegyzései és mondásai úgy sziporkáztak, mint a fénylő, színes rakéták, csak hogy nemesak fényt, hanem meleget is árasztottak. A kilenvenes években sok kiváló tudós akadémikusnak volt közös asztala a Nádor utca 16. alatt levő Venezia kávéházban. A komoly, öreg akadémikusok nagy szeretettel fogadták körükben *Baron Jónást*, aki szellemével lebilincselte őket. Ott voltak *Heinrich Gusztáv*, a Tudományos Akadémia főtitkára, *Beöthy Zsolt*, a kiváló irodalomtörténész, *Simonyi Zsigmond*, a nagy nyelvész és más jeles tudósok. Ha Báron véletlenül nem jelent meg az asztaltársaságban, már *Heinrich Gusztáv* átküldött érte a szomszédos Nádor-utca 9. szám alá ahol Báron lakott. Nemesak kiváló sebész, de nagy tudós is volt a tudományok sok ágában. A régi klasszikus nyelveken, latinul és görögül folyékonyan beszélt, szintúgy németül, angolul, franciául, olaszul. A magyar nyelvészetnek és a matematikának jeles művelője volt. Az Orvosok és Természettudományi Szobathelyi

vándorgyűlésén, a mult század nyolevanes évek egyikén, ő az orvos, nyerte el a kitűzött matematikai díjat. Sok ezer kötetre menő könyvtára esupa érték és érdekes munkából állott s az volt egyetlen fényűzése, hogy arra sok pénzt költött. Késő éjjelig búvárkodott nyelvezeti, irodalmi, matematikai és orvosi munkákban s már kora reggel, mint legelső, ott volt a zsidó-kórházban betegek között, akiket atyai szeretettel kezel. Operált délig, aztán maga vezette a több órás fárasztó ambulanciát, majd ennek végeztével odaült kedves mikroszkópja elé s az ebédidőről megfeledkezve, még három órák is ott volt látható, amint a göreső mellett búvárkodik. Abban az időben, hatvan év előtt, nagyon kevés tudós foglalkozott még oly behatóan a beteg szöveket göresői vizsgálatával, mint ő.

Fél század óta frognak az orvosok s a laikusok száján azok a sziporkázó, szellemes mondások és adomák, melyek őt annyira jellemezték. Ezek a mondások most is még elevenen élnek s járnak szájról-szájra, mosolyt és derűt kelte szellemességükkel és ötletességükkel. Van-e, aki néhány jóízű „Bároniádat” ne ismerne?

A sok-sok kedves, mosolyderítő szólás és adoma közül hadd álljon itt néhány.

Egy ízben a kórházi ambulancián felkereste őt kezelés végett egy ügyvéd, kiről Báron tudta, hogy nemrég tért ki. Csodálkozott azon, hogy ez a hitehagyott ügyvéd éppen a Zsidó Kórházat keresi fel gyógykezelés végett s az ő egyenes modorában megkérdezte, hogy igaz-e áttérésének híre. Az ügyvéd himezett-hámozott, mire Báron így szólt:

— Ugylátszik az ügyvéd úr a régi közmondást követi, hogy az okosabb enged és — kitér.

Egy szigorló orvos panaszkodott neki, hogy a vizsgáztató tanár úgy adta fel a kérdéseket — noha ő jól elkészült a szigorlatra, — hogy ne tudjon rá felelni. Erre Báron így szólt: Kedves barátom, az a körülmeny, hogy valaki a kérdésekre nem tud felelni, még nem bizonyíték a mellett, hogy tud is valamit.

Mikor még orvos volt, egy téli éjjel egy házaló felverte álmából, hogy menjen lakására. Meine Frau ist unwohl, magyarázta. Mire Báron így szólt: Merken Sie sich: ein armer Mensch ist entweder gesund oder krank. Ein armer Mensch ist nicht unwohl!

Egy gazdag beteg kereskedő sokáig alkudozott vele, hogy minél jobban leszorítsa a műtét honoráriumát. Végre a főorvos megunva

az alkudozást, így szólt: Nézze kérem, a dolog így áll. Hány embernek nincs arra pénze, hogy a vasút első osztályán utazzék, s azért a másodikra vált jegyet. Önnek sem kell első osztályú operációt végeztetni magán, hanem másodosztályút is kérhet. — Hogyan, szólt meglepődve a páciens, hát van első és másodosztályú operáció? És mi a különbség kettő között? Megmondom, szólt Báron. Az első osztályú operációt új műszerekkel és régi assistensekkel végzem, a másodosztályút pedig régi műszerekkel és új assistensekkel. A páciens rögtön az első osztályú mellett döntött.

A belgyógyászatot nem tartotta nagyra s ahol lehetett, egy-egy csipős megjegyzést tett azok művelőire. A kórházi ambulancián megjelent egy öreg asszony és így szólt: Herr Professor, ich hab Schwindel. Báron így felelt: Dann gehen sie die Thüre daneben, zum Professor *Stiller*, denn Schwindel gehört zur inneren Medizins!

Ugyancsak jellemző reája, illetve a belgyógyászokra vonatkozó véleményére a következő kis történet. Nagykanizsáról sürgönyileg utaltak ki részére pénzt, hogy egy tüdőgyulladásos beteget látogasson ott meg. Báron ezt sürgönyözötte vissza: Egész életemet át becüsletes ember voltam. Öreg napjaimra nem akarok belgyógyász lenni! — Az ambulanciára jött egy öreg bácsi s Báron megkérdezte, hogy mi a foglalkozása. Ich lebe von meinen Kindern, szólt a beteg. Báron oda szólt az ambulancia könyvet vezető orvoshoz: Irja be, foglalkozása: emberevő!

(Folytatjuk).

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

S. S. Budapest. A *virement* a budgetjogban azt a felhatalmazást jelent, amelynél fogva az egy évi budget keretén belül az egyik osztály, vagy tárcza deficitjét egy másik osztálynál jelentkező fölöslegről egyenlítik ki. Vagyis ha van pl. az iskoláigynél az év végén felesleg, ez felhasználható a kórházi osztálynál mutatkozó deficit fedezésére. De a *virementre való hivatkozással azt semmiképpen sem lehet csinálni, hogy pl. kevesebb adóbevételt mutatsunk ki az évvégi nyilvános elszámolásban, mint amennyi a valóságban befolyt és ez adóbevételi tételből így elvont összegzet más címen mutatjuk ki a bevételek között.* Még ha nem is tünt el így egy garas sem, akkor is megengedhetetlen, sőt törvénybe ütköző eljárás, annál is inkább, mert a *virement* alapján helyesen és jogosan történő átírást is fel kell tüntetni a zárszámadásba. Mi azonban nem hisszük, hogy akadna hitközség, amely a fent vázolt módon élne, illetőleg visszaélne a *virement*-nak, és kevesebb adóbevételt mutatna ki évvégi zárszámadásában a valóságos összegnél.